

Bruksela, dnia 11.4.2016 r.
COM(2016) 199 final

PART 1/2

**KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO, EUROPEJSKIEGO KOMITETU
EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW**

Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości z 2016 r.

1. WPROWADZENIE

Efektywne systemy wymiaru sprawiedliwości odgrywają kluczową rolę w utrzymaniu rządów prawa i podstawowych wartości Unii. Są one także niezbędnym warunkiem istnienia środowiska przyjaznego dla biznesu i inwestycji. Dlatego też poprawa efektywności krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości jest jednym z priorytetów europejskiego semestru – rocznego cyklu koordynacji polityki gospodarczej UE. Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości wspiera państwa członkowskie w realizacji tego priorytetu.

Czwarta edycja tablicy wyników stanowi rozwinięcie kompleksowego przeglądu funkcjonowania krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości: w gromadzeniu danych wzięło udział więcej państw członkowskich; wprowadzono nowe wskaźniki jakości dotyczące m.in. norm, szkoleń, badań i pomocy prawnej; ulepszono wskaźniki dotyczące niezależności, w tym dzięki nowym badaniom Eurobarometru; zapewniono głębszy wgląd w pewne obszary, takie jak komunikacja elektroniczna.

Czym jest tablica wyników wymiaru sprawiedliwości UE?

Unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości jest narzędziem informacyjnym służącym wspieraniu UE i państw członkowskich w osiągnięciu większej efektywności wymiaru sprawiedliwości dzięki zapewnieniu obiektywnych, wiarygodnych i porównywalnych danych dotyczących jakości, niezależności i efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości we wszystkich państwach członkowskich.

Tablica wyników przyczynia się do identyfikacji ewentualnych niedociągnięć, ulepszeń i dobrych praktyk. Zaprezentowano w niej obserwowane w czasie tendencje dotyczące funkcjonowania krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości. Nie przedstawiono w niej jednego ogólnego rankingu, lecz ogólny zarys funkcjonowania wszystkich krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości na podstawie różnych wskaźników będących przedmiotem wspólnego zainteresowania wszystkich państw członkowskich.

W tablicy wyników nie promuje się żadnego konkretnego rodzaju systemu wymiaru sprawiedliwości i traktuje się wszystkie państwa członkowskie w równy sposób. Niezależnie od krajowego modelu wymiaru sprawiedliwości lub też tradycji prawnych, na których się on opiera, terminowość, niezależność, przystępność cenowa oraz łatwy dostęp są jednymi z zasadniczych parametrów efektywnego systemu wymiaru sprawiedliwości.

Tablica wyników ukierunkowana jest na procesowe sprawy cywilne i handlowe oraz sprawy administracyjne, aby wspomóc państwa członkowskie w staraniach na rzecz utworzenia drogi do otoczenia bardziej przyjaznego dla inwestycji, przedsiębiorstw i obywateli. Tablica wyników jest narzędziem, które podlega zmianom w ramach dialogu z państwami członkowskimi i Parlamentem Europejskim w celu zidentyfikowania podstawowych parametrów efektywnego systemu wymiaru sprawiedliwości. Parlament Europejski wezwał Komisję do stopniowego rozszerzania zakresu tablicy wyników, a rozważania na temat sposobu, w jaki można to osiągnąć, już się rozpoczęły.

Jaką metodykę zastosowano w ramach tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości UE?

Tworząc tablicę wyników, korzystano z różnych źródeł informacji. Dużą część danych ilościowych dostarcza Europejska Komisja na rzecz Efektywności Wymiaru Sprawiedliwości (CEPEJ) Rady Europy, z którą Komisja zawarła umowę na przygotowanie specjalnej rocznej ekspertyzy¹. Dane te pochodzą z lat 2010–2014 i zostały dostarczone przez państwa członkowskie zgodnie z metodyką CEPEJ. Opracowanie zawiera także szczegółowe uwagi i

¹ Dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm

arkusze informacyjne dotyczące poszczególnych państw, w których przedstawiono szerszy kontekst i które należy odczytywać łącznie z danymi liczbowymi.

Pozostałe dane pochodzą z grup osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości², europejskiej sieci rad sądownictwa, Sieci Prezesów Sądów Najwyższych Unii Europejskiej, Stowarzyszenia Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych UE, europejskiej sieci konkurencji, Rady Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej, Komitetu ds. Łączności, europejskiego obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej, sieci współpracy w zakresie ochrony konsumenta, Eurostatu, Europejskiej Sieci Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości (EJTN), Banku Światowego i Światowego Forum Ekonomicznego. Metodyka zastosowana w ramach tablicy wyników z 2016 r. została poprawiona poprzez ściślejsze zaangażowanie grupy osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

W jaki sposób unijna tablica wyników wymiaru sprawiedliwości dostarcza dane dla europejskiego semestru?

Tablica wyników zawiera informacje na temat funkcjonowania systemów wymiaru sprawiedliwości i ma na celu zapewnienie pomocy w przeprowadzeniu oceny wpływu reform wymiaru sprawiedliwości. Jeżeli wyniki ujawnione za pośrednictwem tablicy wyników są niezadowolające, taki stan rzeczy zawsze wymaga przeprowadzenia głębszej analizy jego przyczyn. Ocena poszczególnych krajów przeprowadzana jest w kontekście procesu europejskiego semestru w drodze dwustronnego dialogu z zainteresowanymi organami i stronami. W ocenie tej uwzględnia się szczególne cechy systemu prawnego i jego kontekst w objętych nią państwach członkowskich. W ostateczności Komisja może zaproponować Radzie przyjęcie *zaleceń dla poszczególnych krajów* dotyczących poprawy krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości³.

2. KONTEKST: KONTYNUOWANIE STARAŃ NA RZECZ ULEPSZENIA SYSTEMÓW WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

Niniejsze wydanie tablicy wyników jest publikowane w czasie, w którym wiele państw członkowskich podejmuje działania w celu ulepszenia swoich systemów wymiaru sprawiedliwości. Z poniższego wykresu wynika, że w 2015 r. prawie wszystkie państwa członkowskie wprowadziły zmiany w swoich systemach wymiaru sprawiedliwości bądź zapowiedziały wprowadzenie takich zmian.

Wykres 1: Działania o charakterze ustawodawczym i regulacyjnym dotyczące systemów wymiaru sprawiedliwości w 2015 r. (przyjęte środki / ogłoszone inicjatywy z podziałem na poszczególne państwa członkowskie) (źródło: Komisja Europejska⁴)

² Ze względu na przygotowywanie tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości UE oraz w celu promowania wymiany najlepszych praktyk w zakresie efektywności krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości Komisja zwróciła się do państw członkowskich o wyznaczenie dwóch osób odpowiedzialnych za kontakty, jednej reprezentującej wymiar sprawiedliwości, a drugiej reprezentującej ministerstwo sprawiedliwości. Spotkania tej nieformalnej grupy odbywają się regularnie.

³ Uzasadnienia zaleceń dla poszczególnych krajów są przedstawiane w corocznych sprawozdaniach krajowych w formie dokumentów roboczych służb Komisji, dostępnych na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/country-specific-recommendations/index_en.htm

⁴ Informacje dotyczące 26 państw członkowskich zgromadzono we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości. DE i UK nie przedstawiły tych informacji. DE stwierdziły, że są w trakcie przeprowadzania reform swojego systemu wymiaru sprawiedliwości, których zakres i skala różni się w każdym z 16 krajów związkowych.

Wykres 1 przedstawia oparty na faktach przegląd dotyczący tego, „co kto robi” i nie obejmuje oceny jakościowej. Wynika z niego, że wiele państw członkowskich prowadzi działania w tych samych dziedzinach, dlatego też mogłyby uczyć się od siebie nawzajem. Wykres ten pokazuje także dynamikę reform wymiaru sprawiedliwości w całej UE, wynikającą z faktu, iż w ramach uzupełnienia środków przyjętych w 2015 r. wiele państw członkowskich zapowiedziało przyjęcie dalszych inicjatyw.

Zakres, skala i stan prac różnych inicjatyw różni się w zależności od państwa członkowskiego. Wiele państw członkowskich uchwaliło zmiany w swoim prawie procesowym bądź zapowiedziało ich wprowadzenie. Ich działania w dalszym ciągu skupiały się na narzędziach ICT, jednak państwa członkowskie podjęły także inicjatywy dotyczące zawodów prawniczych, alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR), pomocy prawnej, administracji sądów, opłat sądowych, statusu sędziów, reform map organizacji sądownictwa, specjalizacji sądów oraz rad sądownictwa.

Starania te stanowią część reform strukturalnych, które są pożądane w kontekście europejskiego semestru. W rocznej analizie wzrostu gospodarczego na 2016 r. podkreślono, że „podniesienie jakości, większa niezależność i wydajność systemów wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich jest warunkiem wstępnym zapewnienia otoczenia przyjaznego inwestycjom i przedsiębiorcom. [...] Należy zapewnić szybkość prowadzonych postępowań, zlikwidować zaległości w postępowaniach, zwiększyć mechanizmy zabezpieczające niezawisłość sądów i podnieść jakość sądownictwa, w tym między innymi dzięki lepszemu wykorzystaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych w sądach i stosowaniu norm jakości”⁵. Z tej samej przyczyny jednym z niezbędnych działań, które powinny współistnieć z planem inwestycyjnym dla Europy na szczeblu krajowym, jest ulepszenie krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości⁶.

Ustalenia tablicy wyników z 2015 r. wraz z oceną poszczególnych krajów przeprowadzoną w odniesieniu do każdego objętego nią państwa członkowskiego zostały uwzględnione w ramach europejskiego semestru. Jak pokazuje europejski semestr z 2015 r., niektóre państwa członkowskie wciąż zmagają się z pewnymi wyzwaniem⁷. W szczególności w następstwie wniosku Komisji Rada wystosowała do niektórych państw członkowskich *zalecenia dla poszczególnych krajów* koncentrujące się na tym, w jaki sposób państwa członkowskie mogą zwiększyć efektywność swoich systemów wymiaru sprawiedliwości⁸. Ponadto reformy wymiaru sprawiedliwości w innych państwach członkowskich zmagających się z wyzwaniami są szczegółowo monitorowane na drodze *sprawozdań krajowych* publikowanych podczas europejskiego semestru⁹; monitorowana jest także sytuacja w państwach objętych programem

⁵ Roczna analiza wzrostu gospodarczego na 2016 r., komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Banku Centralnego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Banku Inwestycyjnego z dnia 26 listopada 2015 r., COM(2015) 690 final, s. 13.

⁶ Dokument roboczy służb Komisji „Wyzwania inwestycyjne państw członkowskich” z dnia 18 grudnia 2015 r., SWD(2015) 400 final/2.

⁷ BE, BG, IE, ES, HR, IT, CY, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK.

⁸ HR, IT, LV, SI; zob. zalecenie Rady z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie krajowego programu reform Chorwacji na 2015 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Chorwację programu konwergencji na 2015 r. (2015/C 272/15); zalecenie Rady z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie krajowego programu reform Włoch na 2015 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Włochy programu stabilności na 2015 r. (2015/C 272/16); zalecenie Rady z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie krajowego programu reform Łotwy na 2015 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Łotwę programu stabilności na 2015 r. (2015/C 272/17); zalecenie Rady z dnia 14 lipca 2015 r. w sprawie krajowego programu reform Słowenii na 2015 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Słowenię programu stabilności na 2015 r. (2015/C 272/02).

⁹ Sprawozdania krajowe za 2015 r. są dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/index_en.htm

dostosowań gospodarczych¹⁰. Co więcej, w kontekście trzeciego filaru planu inwestycyjnego dla Europy systemy wymiaru sprawiedliwości dziewięciu państw członkowskich zostały określone jako wyzwanie w kontekście inwestycji¹¹.

W latach 2014–2020 UE przeznaczy do 4,2 mld EUR z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych celem wsparcia reform wymiaru sprawiedliwości¹². W swoich dokumentach programowych 14 państw członkowskich¹³ określiło wymiar sprawiedliwości jako obszar wsparcia z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Komisja podkreśla konieczność przyjęcia podczas wdrażania funduszy podejścia zorientowanego na rezultaty: Przyjęcie tego podejścia jest również wymagane na mocy rozporządzenia w sprawie europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Komisja jest w trakcie rozmów z państwami członkowskimi na temat tego, w jaki sposób najlepiej ocenić wpływ europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych na objęte wsparciem systemy wymiaru sprawiedliwości.

Działania te uzasadnia wpływ w pełni sprawnych systemów wymiaru sprawiedliwości na gospodarkę. Efektywne systemy wymiaru sprawiedliwości odgrywają kluczową rolę w budowaniu zaufania w cyklu koniunkturalnym. Jeżeli systemy sądowe gwarantują egzekwowanie praw, kredytodawcy są bardziej skłonni do udzielania kredytów, odwozi to przedsiębiorstwa od oportunistycznego zachowania, przyczynia się do zmniejszenia kosztów transakcyjnych, a innowacyjne przedsiębiorstwa, które często opierają się na wartościach niematerialnych i prawnych (np. prawach własności intelektualnej), są bardziej skłonne do inwestowania. Znaczenie efektywności krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości dla MŚP zostało podkreślone w przeprowadzonym w 2015 r. badaniu dotyczącym innowacji i praw własności intelektualnej¹⁴, w którym wzięło udział blisko 9 000 europejskich MŚP. W badaniu tym okazało się w szczególności, że koszty i nadmierny czas trwania postępowań sądowych stanowią jedne z głównych powodów rezygnacji z wszczęcia postępowania sądowego w sprawie naruszenia przepisów prawa własności intelektualnej. Korzystny wpływ krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości na gospodarkę podkreślają w literaturze i badaniach¹⁵ m.in. Międzynarodowy

¹⁰ CY i EL.

¹¹ BG, ES, HR, IT, MT, PL, RO, SK, SI; zob. dokument roboczy służb Komisji „Wyzwania inwestycyjne państw członkowskich” z dnia 18 grudnia 2015 r., SWD(2015) 400 final/2.

¹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006, Dz.U. L 347 z 20.12.2013.

¹³ BG, CZ, EL, ES (tylko EFRR), HR, IT, LV, LT, MT, PL, PT, RO, SK, SI.

¹⁴ Tablica wyników MŚP z 2015 r. dotycząca własności intelektualnej przygotowana przez Europejskie Obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej (mająca się wkrótce ukazać).

¹⁵ Sukces reform przeprowadzonych w Portugalii potwierdzają Alves Ribeiro Correia i Antas Videira w *Troika's Portuguese Ministry of Justice Experiment: An Empirical Study on the Success Story of the Civil Enforcement Actions*, [w:] „International Journal for Court Administration”, t. 7, nr 1, lipiec 2015 r.

Fundusz Walutowy¹⁶, Europejski Bank Centralny¹⁷, OECD¹⁸, Światowe Forum Ekonomiczne¹⁹ i Bank Światowy²⁰.

Duże znaczenie działań państw członkowskich na rzecz poprawy efektywności ich systemów wymiaru sprawiedliwości znajduje również potwierdzenie w obciążeniu sądów pracą utrzymującym się na stałym, wysokim poziomie od lat, chociaż, jak przedstawiają to poniższe wykresy, sytuacja w poszczególnych państwach członkowskich jest różna.

¹⁶ MFW, „Fostering Growth in Europe Now”, 18 czerwca 2012 r.

¹⁷ Dostępne na stronie internetowej: <http://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp130516.en.html>

¹⁸ Zob. na przykład „What makes civil justice effective?”, OECD Economics Department Policy Notes, nr 18, czerwiec 2013 r. i „The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics”, OECD Economics Department Working Papers, nr 1060.

¹⁹ Światowe Forum Ekonomiczne, „The Global Competitiveness Report; 2013–2014”, dostępne na stronie internetowej: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf

²⁰ Dostępne na stronie internetowej: http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Chapters/DB14-Enforcing-contracts.pdf

Wykres 2: Liczba napływających spraw cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych* (pierwsza instancja / 100 mieszkańców) (źródło: badanie CEPEJ²¹)

* Zgodnie z metodyką CEPEJ kategoria ta obejmuje wszystkie cywilne i handlowe sprawy procesowe i nieprocesowe, sprawy nieprocesowe dotyczące ewidencji gruntów i sprawy dotyczące rejestru przedsiębiorców oraz inne sprawy dotyczące ewidencji, inne sprawy nieprocesowe, sprawy z zakresu prawa administracyjnego oraz inne sprawy cywilne. IT: w 2013 r. wprowadzono inną klasyfikację spraw cywilnych, a więc porównywanie danych z różnych lat może prowadzić do błędnych wniosków. DK: poprawa otoczenia biznesowego prawdopodobnie tłumaczy fakt, że do sądów na wszystkich szczeblach napływa mniej spraw.

Wykres 3: Liczba napływających cywilnych i handlowych spraw procesowych* (pierwsza instancja / 100 mieszkańców) (źródło: badanie CEPEJ)

* Cywilne i handlowe sprawy procesowe obejmują spory między stronami, np. spory dotyczące umów, zgodnie z metodyką CEPEJ. Dla porównania, cywilne (i handlowe) sprawy nieprocesowe obejmują postępowania bezsporne, na przykład bezsporne nakazy zapłaty. Sprawy handlowe rozpatrują w niektórych państwach specjalne sądy gospodarcze, a w innych zwykle sądy (cywilne). ES: wprowadzenie do marca 2014 r. opłat sądowych dla osób fizycznych oraz wyłączenie spraw dotyczących nakazów zapłaty prawdopodobnie tłumaczy zmienność danych. EL: Zmiany w metodyce wprowadzone w 2014 r. IT: w 2013 r. wprowadzono inną klasyfikację spraw cywilnych, zatem porównywanie danych z różnych lat może prowadzić do błędnych wniosków.

3. KLUCZOWE USTALENIA DOTYCZĄCE UNIJNEJ TABLICY WYNIKÓW WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI Z 2016 R.

Tablica wyników przedstawia wskaźniki dotyczące wszystkich trzech parametrów skutecznego systemu wymiaru sprawiedliwości – efektywności, jakości i niezależności.

3.1 Efektywność systemów wymiaru sprawiedliwości

Do wskaźników związanych z efektywnością postępowań zalicza się: długość postępowań (czas przeznaczony na rozpatrzenie); wskaźnik zamykanych spraw; oraz liczbę spraw w toku.

3.1.1 Długość postępowania

Długość postępowania wyraża przybliżony czas (w dniach) niezbędny do rozstrzygnięcia sprawy w sądzie, tj. czas, jakiego potrzebuje sąd na wydanie orzeczenia w pierwszej instancji. Wskaźnik „czasu przeznaczonego na rozpatrzenie” jest liczbą spraw nierozstrzygniętych podzieloną przez liczbę spraw rozstrzygniętych na koniec roku, pomnożoną przez 365 (dni)²². Wszystkie dane liczbowe²³ dotyczą postępowań w pierwszej instancji i porównano w nich dane z 2010 r., 2012 r., 2013 r. i 2014 r., o ile były dostępne²⁴.

Wykres 4: Czas potrzebny na rozstrzygnięcie spraw cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych* (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: badanie CEPEJ)

* Zgodnie z metodyką CEPEJ kategoria ta obejmuje wszystkie cywilne i handlowe sprawy procesowe i nieprocesowe, sprawy nieprocesowe dotyczące ewidencji gruntów i sprawy dotyczące rejestru przedsiębiorców oraz inne sprawy dotyczące ewidencji, inne sprawy nieprocesowe, sprawy z zakresu prawa administracyjnego oraz inne

²¹ Badanie z 2015 r. dotyczące funkcjonowania systemów sądowych w państwach członkowskich UE opracowane przez sekretariat CEPEJ dla Komisji, dostępne na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/effective-justice/scoreboard/index_en.htm

²² Długość postępowania, wskaźnik zamykanych spraw i liczba spraw w toku są standardowymi wskaźnikami zdefiniowanymi przez CEPEJ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp

²³ CEPEJ Dane dotyczące postępowań w drugiej instancji, postępowań prowadzonych przez sąd najwyższy lub postępowań w sprawach specyficznych kategorii (np. niewypłacalność) nie są dostępne dla wystarczającej liczby państw członkowskich.

²⁴ Dane obejmują aktualizacje dokonane przez CEPEJ po opublikowaniu przekazanych do Komisji badań.

sprawy cywilne. Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (CZ, EE, HR, IT, CY, LV, HU, RO, SI, FI). CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania. PT: dane nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 5: Czas potrzebny na rozstrzygnięcie cywilnych i handlowych spraw procesowych*
(pierwsza instancja / w dniach) (źródło: badanie CEPEJ)

* Cywilne (i handlowe) sprawy procesowe obejmują spory między stronami, np. spory dotyczące umów, zgodnie z metodyką CEPEJ. Dla porównania, cywilne (i handlowe) sprawy nieprocesowe obejmują postępowania bezsporne, na przykład bezsporne nakazy zapłaty. Sprawy handlowe rozpatrują w niektórych państwach specjalne sądy gospodarcze, a w innych zwykle sądy (cywilne). Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (CZ, EE, EL, ES, HR, IT, CY, LV, LU, HU, RO, SI, FI) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania. Przed 2014 r. NL przedstawiły zmierzony czas przeznaczony na rozpatrzenie, który nie został obliczony przez CEPEJ. PT: dane z 2014 r. nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 6: Czas potrzebny na rozstrzygnięcie spraw administracyjnych* (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: badanie CEPEJ)

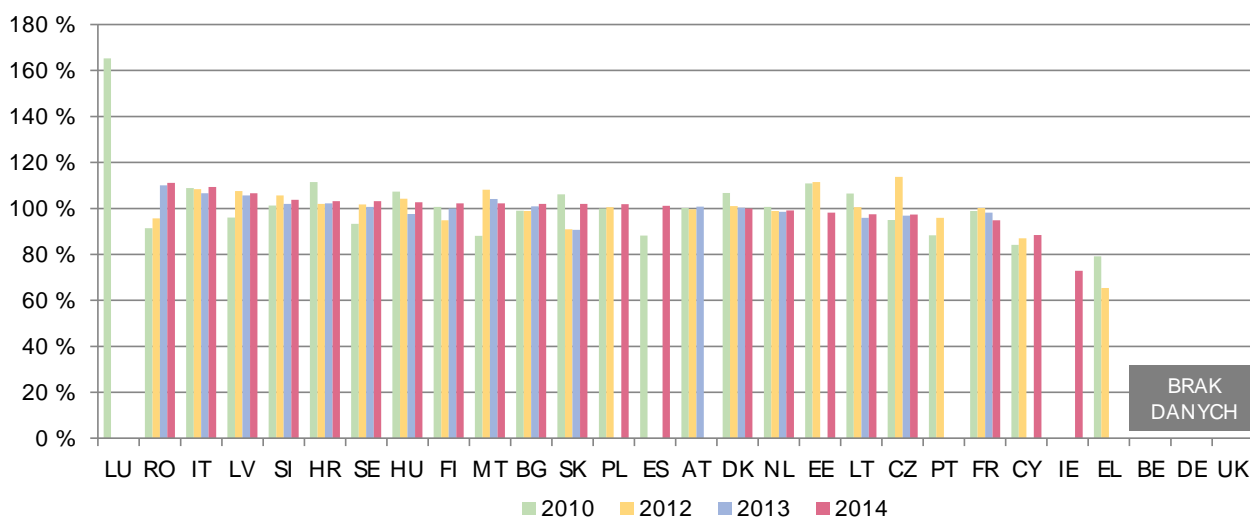
* Sprawy z zakresu prawa administracyjnego obejmują spory między obywatelami a organami lokalnymi, regionalnymi lub krajowymi, zgodnie z metodyką CEPEJ. Sprawy z zakresu prawa administracyjnego rozpatrują w niektórych państwach specjalne sądy administracyjne, a w innych zwykle sądy (cywilne). Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (HU, FI), reorganizację systemu sądów administracyjnych (HR w 2012 r.) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania. CY: wzrost liczby spraw dotyczących zobowiązań oraz ich łączonych rozstrzygnięć prawdopodobnie tłumaczy zmienność danych. MT: wzrost liczby sędziów prawdopodobnie tłumaczy zmienność danych.

3.1.2 Wskaźnik zamykanych spraw

Wskaźnik zamykanych spraw jest stosunkiem liczby spraw rozstrzygniętych do liczby spraw napływających. Służy on do mierzenia tego, czy sąd nadąża z obsługą napływających spraw. Wskaźnik zamykanych spraw wynoszący około 100 % lub więcej oznacza, że system sądowy jest w stanie rozstrzygać co najmniej tyle spraw, ile do niego wpływa. Wskaźnik zamykanych spraw wynoszący mniej niż 100 % oznacza, że sądy rozstrzygają mniej spraw niż liczba spraw napływających.

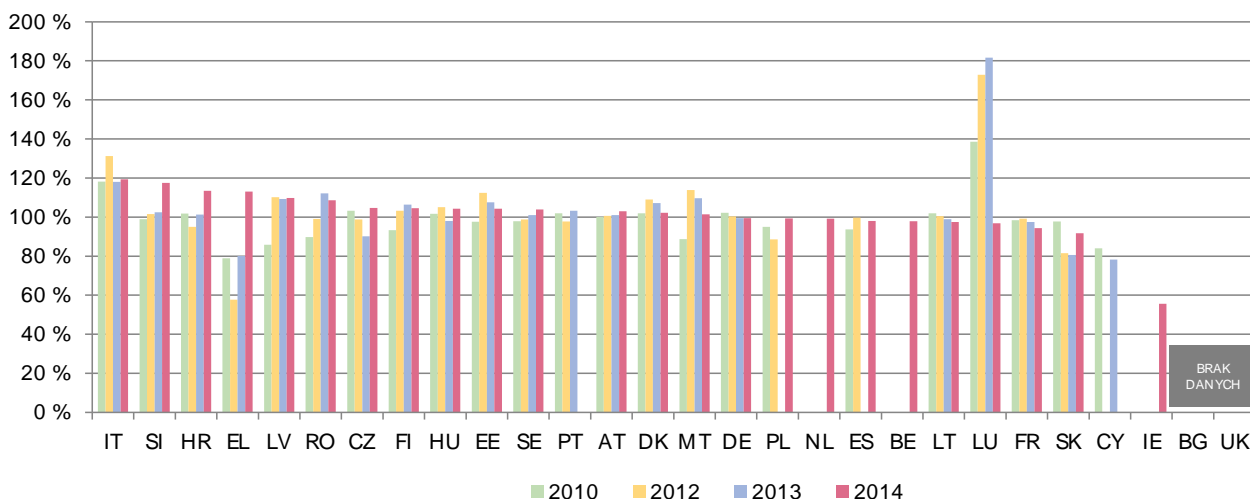
Wykres 7: Wskaźnik rozstrzygania spraw cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych*

(pierwsza instancja / w % – wartości wyższe niż 100 % wskazują, że liczba spraw rozstrzygniętych przewyższa liczbę spraw napływających, natomiast wartości niższe niż 100 % wskazują, że liczba spraw rozstrzygniętych jest niższa niż liczba spraw napływających) (źródło: badanie CEPEJ)

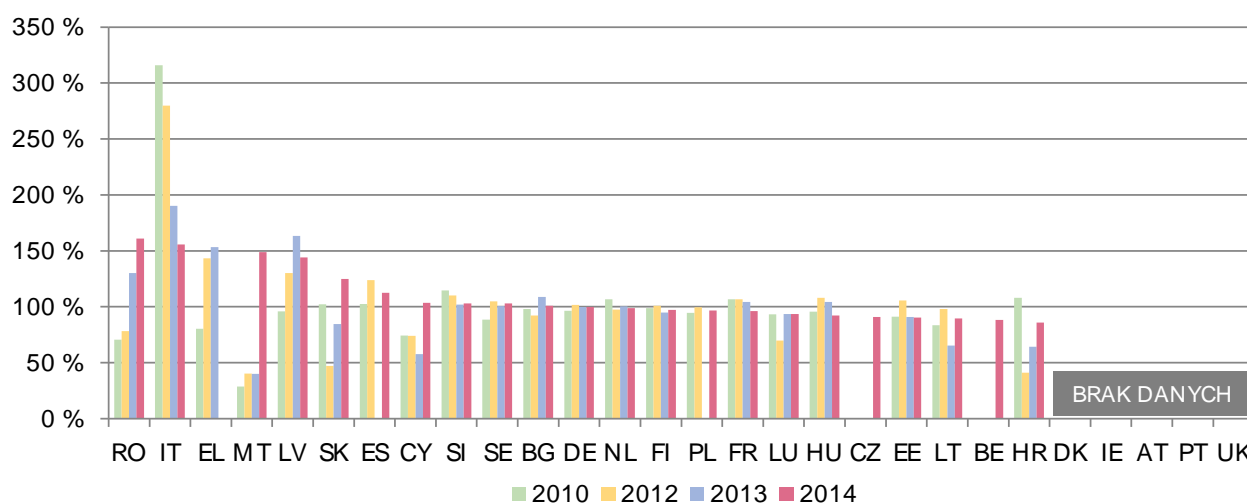
* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (CZ, EE, IT, CY, LV, HU, SI, FI). Zmiany w liczbie spraw napływających prawdopodobnie tłumaczą zmienność danych dotyczących LT i SK. LV: czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, takie jak nowe postępowanie w związku z niewypłacalnością, miały prawdopodobnie wpływ na zmienność danych. PT: dane nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 8: Wskaźnik rozstrzygnięcia cywilnych i handlowych spraw procesowych* (pierwsza instancja / w %) (źródło: badanie CEPEJ)

* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (CZ, EE, EL, IT, CY, LV, HU, SI, FI) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). NL: przed 2014 r. przedstawiono zmierzony czas przeznaczony na rozpatrzenie, który nie został obliczony przez CEPEJ. LU: wprowadzenie nowych metod statystycznych prawdopodobnie tłumaczy zmienność danych. IE: poprzednie praktyki dotyczące protokolowania spraw cywilnych prawdopodobnie tłumaczą niskie wyniki. PT: dane z 2014 r. nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 9: Wskaźnik rozstrzygnięcia spraw administracyjnych* (pierwsza instancja / w %)
(źródło: badanie CEPEJ)

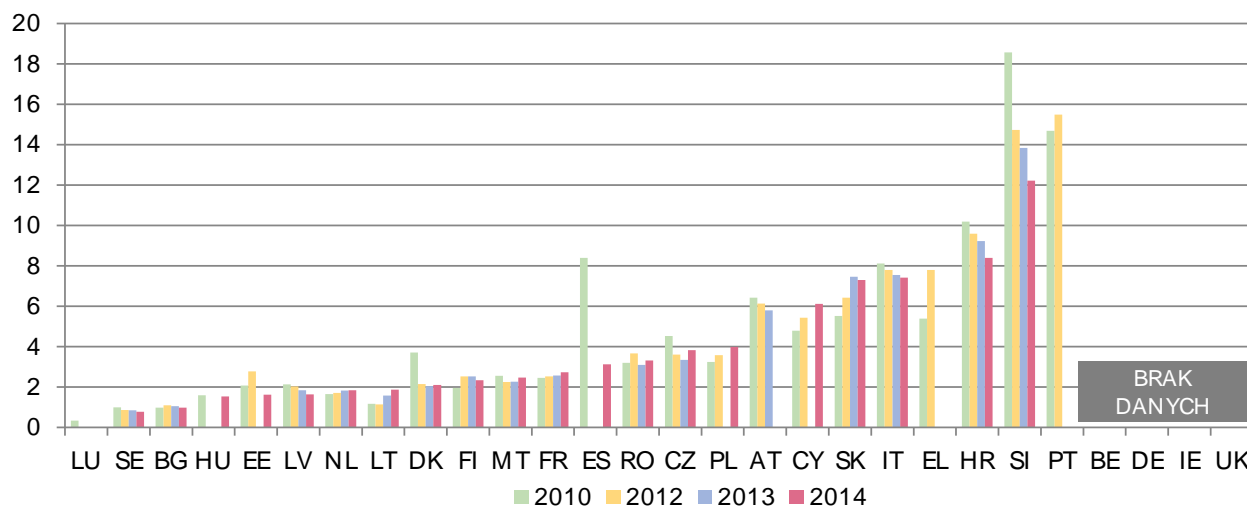

* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (HU, FI), reorganizację systemu sądów administracyjnych (HR w 2012 r.) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). LT: zmiany w liczbie spraw napływających prawdopodobnie tłumaczą zmienność danych. MT: wzrost liczby sędziów prawdopodobnie tłumaczy zmienność danych.

3.1.3 Sprawy w toku

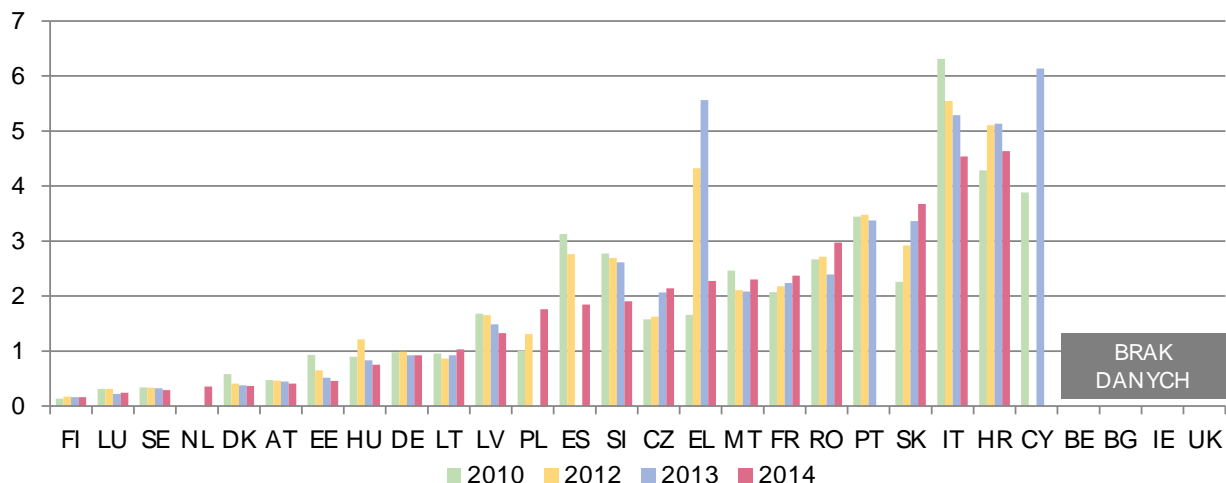
Liczba spraw zawisłych wyraża liczbę spraw, które wciąż pozostają do rozpatrzenia na koniec danego okresu. Liczba ta wpływa także na czas przeznaczony na rozpatrzenie.

Wykres 10: Liczba zawisłych cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych spraw w toku* (pierwsza instancja / na 100 mieszkańców)
(źródło: badanie CEPEJ)

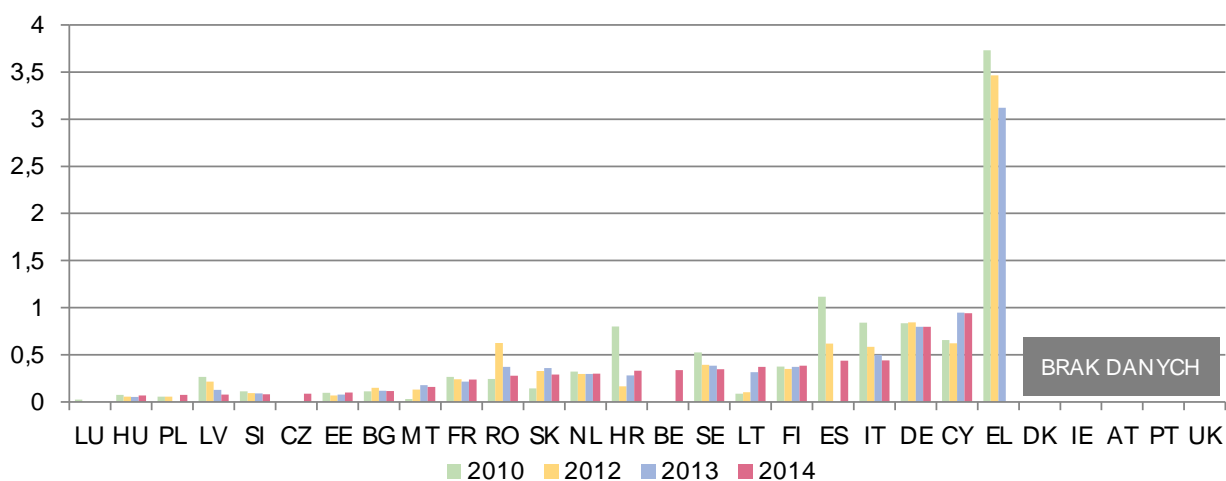
* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (CZ, EE, IT, CY, LV, HU, RO, SI, FI). CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania. ES: zmiany w liczbie spraw napływających prawdopodobnie tłumaczą zmienność danych. PT: dane nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 11: Liczba zawisłych cywilnych i handlowych spraw procesowych* (pierwsza instancja / na 100 mieszkańców)
(źródło: badanie CEPEJ)

* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (IT, CY, LV, HU, RO, SI, FI) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). Zmiany w liczbie spraw napływających prawdopodobnie tłumaczą zmienność danych w DK, EL i ES. CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania. PT: dane z 2014 r. nie były dostępne z powodu ograniczeń technicznych.

Wykres 12: Liczba spraw administracyjnych w toku* (pierwsza instancja / na 100 mieszkańców) (źródło: badanie CEPEJ)

* Należy zachować ostrożność, dokonując porównań, ponieważ niektóre państwa członkowskie zgłosiły zmiany w metodyce gromadzenia lub kategoryzacji danych (HU, FI), reorganizację systemu sądów administracyjnych (HR w 2012 r.) lub wprowadziły zastrzeżenia dotyczące kompletności danych, które mogą nie obejmować wszystkich krajów związkowych lub wszystkich sądów (DE, LU). Zmiany w liczbie spraw napływających prawdopodobnie tłumaczą zmienność danych w ES i CY. CZ i SK zgłosiły, że w ich przypadkach nie można wyodrębnić liczby spraw w toku w pierwszej instancji, ponieważ sprawy uznaje się za będące w toku, dopóki możliwe są dalsze postępowania.

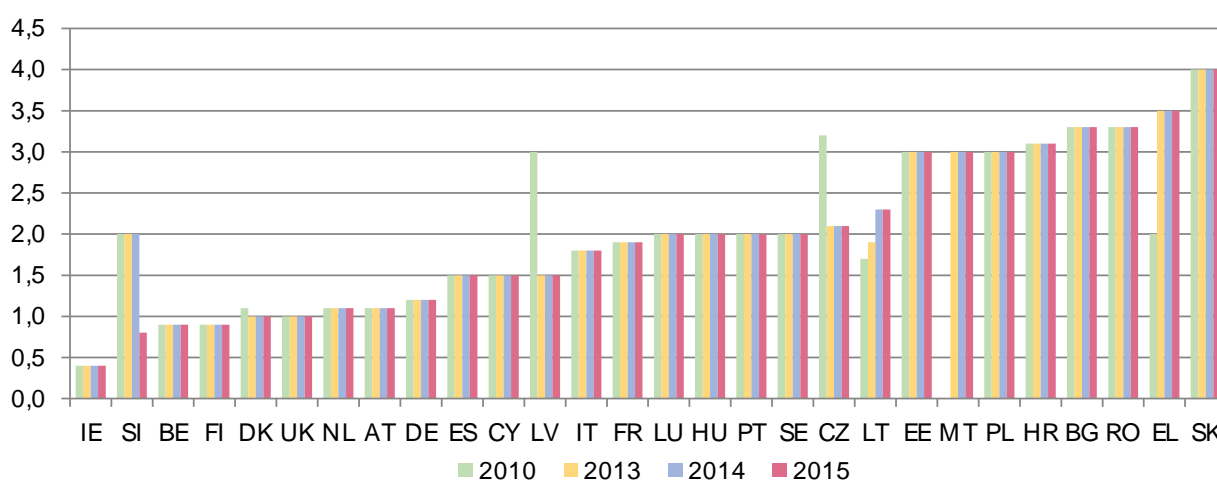
3.1.4 Efektywność w określonych dziedzinach

Niniejsza sekcja obejmuje bardziej szczegółowe informacje dotyczące czasu, jakiego potrzebują sądy na rozstrzygnięcie sporów w określonych dziedzinach prawa, oraz uzupełnia ogólne dane dotyczące efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości. Dziedziny te zostały wybrane na podstawie ich znaczenia dla jednolitego rynku, gospodarki i otoczenia biznesowego w ogóle. Dane dotyczące średniego czasu trwania postępowań w tych konkretnych obszarach umożliwiają bardziej szczegółowe zrozumienie sposobu, w jaki funkcjonuje krajowy system wymiaru sprawiedliwości. Tablica wyników z 2016 r. opiera się na poprzednich wynikach gromadzenia danych i odnosi się do obszarów niewypłacalności, prawa konkurencji, prawa ochrony

konsumentów, praw własności intelektualnej, prawa w zakresie komunikacji elektronicznej i udzielania zamówień publicznych.

Podczas stosowania prawa Unii w określonych dziedzinach²⁵ szczególnie istotny jest lepszy wgląd w funkcjonowanie sądów. Prawo Unii stanowi wspólną podstawę systemów prawnych w państwach członkowskich, dlatego też postępowania sądowe oparte na prawie UE są szczególnie odpowiednim źródłem porównywalnych danych. Podczas stosowania prawa Unii sądy krajowe działają jako sądy unijne i zapewniają, aby prawa i obowiązki wynikające z prawa UE były skutecznie egzekwowane. Koncentrując się na określonych obszarach prawa Unii, można stwierdzić, jak skutecznie jest ono egzekwowane. Duże opóźnienia w postępowaniach sądowych mogą mieć negatywny wpływ na egzekwowanie praw wynikających z przedmiotowego prawa Unii, na przykład w przypadku, gdy nie są już dostępne odpowiednie środki prawne lub gdy nie można już zrekompensować poważnych szkód finansowych.

Wykres 13: Niewypłacalność: Czas potrzebny na rozstrzygnięcie w postępowaniu w związku z niewypłacalnością* (w latach) (źródło: Bank Światowy: *Doing Business*)

* Czas, jaki zajmuje odzyskanie należności przez wierzycieli. Czas ten odpowiada okresowi od ogłoszenia niewypłacalności przedsiębiorstwa do wypłaty części lub całości kwoty pieniężnej należnej bankowi. Uwzględnia się ewentualne taktiki opóźniające stosowane przez strony, takie jak wnoszenie odwołań lub wniosków o przedłużenie terminu. Dane gromadzi się na podstawie odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu udzielonych przez lokalnych zarządców w postępowaniu dotyczącym niewypłacalności i weryfikuje się je poprzez zbadanie przepisów ustawowych i wykonawczych oraz informacji publicznych na temat systemów upadłościowych. Dane zbierane w czerwcu każdego roku.

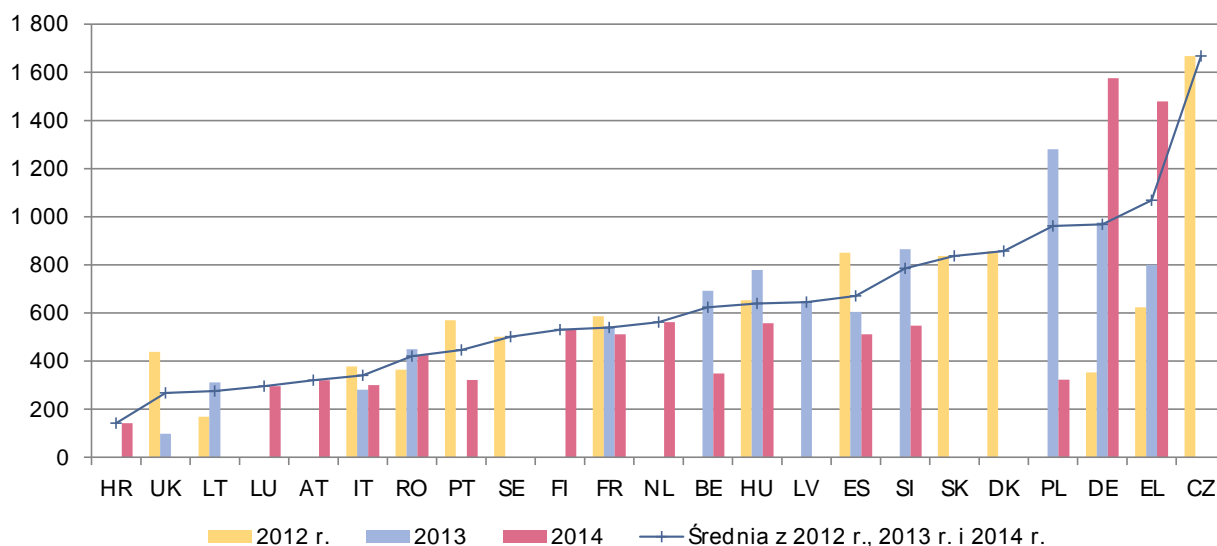
Wykres 14: Konkurencja: średni czas rozstrzygnięcia spraw w postępowaniach odwoławczych od decyzji krajowych organów ds. konkurencji zgodnie z art. 101 i 102 TFUE*²⁶ (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: Komisja Europejska oraz europejska sieć konkurencji)

Jednym z głównych aspektów atrakcyjnego otoczenia biznesowego jest właściwe wdrażanie prawa konkurencji. Jest to niezbędny warunek do zapewnienia, by przedsiębiorstwa mogły konkurować na równych warunkach działania. Kontrola sądowa decyzji krajowych organów ds. konkurencji w pierwszej instancji zdaje się zajmować więcej czasu w porównaniu z czasem przeznaczonym na rozpatrzenie spraw administracyjnych (Wykres 6) lub w przypadku ogólnych

²⁵ W odniesieniu do określonych dziedzin tablica wyników koncentruje się na danych dotyczących spraw rozstrzyganych w pierwszej instancji z okresu trzech lat (dwóch lat w przypadku komunikacji elektronicznej). Zgromadzono dane dotyczące drugiej i, w stosownych przypadkach, trzeciej instancji, jednak nie zostały one przedstawione w niniejszej tablicy wyników, ponieważ liczba państw członkowskich, które dostarczyły te dane, jest zbyt niska.

²⁶ Zob. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=PL>

spraw cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych spraw (Wykres 4). Najprawdopodobniej wyniki te wyrażają kompleksowość oraz znaczenie gospodarcze spraw, w których stosowano europejskie przepisy konkurencji.

* W tym okresie nie zidentyfikowano żadnych spraw w BG, EE, CY, MT, IE: scenariusz opracowany celem uzyskania danych przedstawionych na tym wykresie nie ma zastosowania (krajowy organ ds. konkurencji nie ma uprawnień do podejmowania decyzji z zastosowaniem art. 101 i art. 102 TFUE). AT: wspomniany scenariusz nie ma bezpośredniego zastosowania; dane obejmują wszystkie sprawy, w których orzekł Sąd Antymonopolowy i które dotyczą naruszenia art. 101 i art. 102 TFUE. Czas potrzebny na rozstrzygnięcie w postępowaniach odwoławczych został obliczony na podstawie długości rozstrzygnięcia spraw, w przypadku których sąd orzekł decyzję w roku odniesienia. Państwa członkowskie zostały zaprezentowane na podstawie średniej ważonej długości postępowań sądowych na przestrzeni wskazanych trzech lat²⁷. Liczba odnośnych spraw różni się w zależności od państwa członkowskiego, lecz w wielu przypadkach jest ona niewielka (mniej niż trzy sprawy na rok). Może to sprawiać, że średnia długość postępowania sądowego zależy od jednej wyjątkowo długiej lub wyjątkowo krótkiej sprawy, co prowadzi do istotnych różnic w poszczególnych latach (np. BE, DE, PL, UK). Niektóre z najdłuższych spraw dotyczyły składania wniosków w trybie prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (np. CZ).

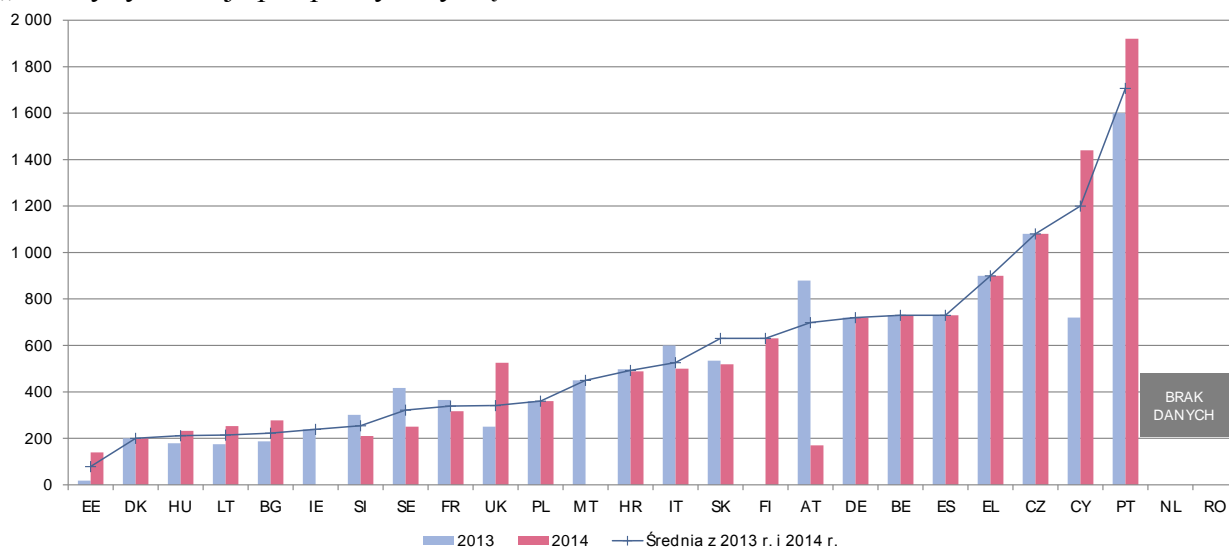
Wykres 15: Łączność elektroniczna: średni czas rozstrzygnięcia spraw w postępowaniach odwoławczych od decyzji krajowych organów regulacyjnych stosujących prawo Unii dotyczące łączności elektronicznej* (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: Komisja Europejska oraz Komitet ds. Łączności)

Celem przepisów dotyczących łączności elektronicznej jest sprawienie, aby powiązane rynki były bardziej konkurencyjne i aby generowały inwestycje, innowację i wzrost. Skuteczne egzekwowanie tych przepisów jest również niezbędne, aby osiągnąć cel polegający na obniżeniu cen dla obywateli, poprawie jakości usług oraz zwiększeniu przejrzystości. Ogólnie rzecz biorąc, średnia długość rozstrzygnięcia spraw w postępowaniach odwoławczych z zakresu prawa komunikacji elektronicznej²⁸ w pierwszej instancji nie wydaje się dłuższa niż średnia długość rozstrzygnięcia w postępowaniach odwoławczych spraw cywilnych, handlowych, administracyjnych i innych spraw (Wykres 4). Porównanie między sprawami dotyczącymi prawa

²⁷ Podejście to pozwala odzwierciedlić w bardziej zrównoważony sposób średnie długości spraw, przy uwzględnieniu wahań zachodzących na przestrzeni lat w państwach członkowskich, w których liczba spraw jest niewielka.

²⁸ Obliczenia dokonano na podstawie długości przypadków odwoływania się od decyzji krajowych organów regulacyjnych zgodnie z przepisami krajowymi wdrażającymi wspólne ramy regulacyjne usług łączności elektronicznej (dyrektywę 2002/19/WE (dyrektywa o dostępie), dyrektywę 2002/20/WE (dyrektywa o zezwoleniach), dyrektywę 2002/21/WE (dyrektywa ramowa), dyrektywę 2002/22/WE (dyrektywa o usłudze powszechnej) oraz inne odpowiednie prawa Unii, takie jak program w zakresie widma radiowego, decyzje o spektrum Komisji, wyłączając dyrektywę 2002/58/WE o prywatności i łączności elektronicznej).

ochrony konkurencji (Wykres 14) i sprawami dotyczącymi prawa ochrony konsumentów (Wykres 17) pokazuje większe rozbieżności w średniej długości spraw w grupie spraw dotyczących łączności elektronicznej. Najprawdopodobniej jest to związane z szerokim zakresem spraw, które obejmuje wspomniana kategoria, począwszy od szeroko zakrojonych przeglądów „analizy rynkowej” po sprawy dotyczące konsumentów.

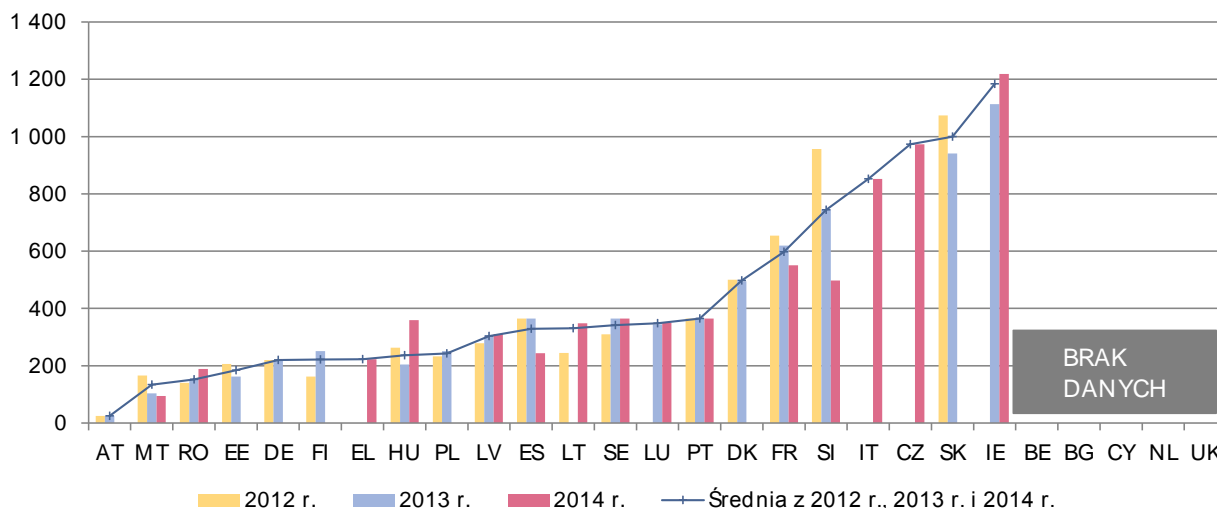

* W okresie tym nie zidentyfikowano żadnych spraw w LU i LV, żadnych spraw w FI w 2013 r. i żadnych spraw w IE i MT w 2014 r. Liczba spraw, w których złożono środki zaskarżenia, różni się w zależności od państwa członkowskiego. W niektórych przypadkach ograniczona liczba spraw (BE, EE, IE, CY, LT i UK) powoduje, że sprawy, która trwają bardzo długo, mogą znacząco wpłynąć na średnią. AT: w 2013 r. liczba spraw dotyczących kompleksowej analizy rynków, które miały być rozpatrywane przez właściwy sąd, była nadzwyczaj duża. DK: organ quasi-sądowy jest odpowiedzialny za rozstrzygnięcie odwołań w pierwszej instancji. W ES, AT i PL inne sądy są odpowiedzialne za rozstrzygnięcie wspomnianych odwołań w zależności od przedmiotu sprawy.

Wykres 16: Wspólnotowy znak towarowy: Średnia długość spraw dotyczących naruszenia wspólnotowego znaku towarowego* (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: Komisja Europejska oraz Europejskie obserwatorium do spraw naruszeń praw własności intelektualnej)

Prawa własności intelektualnej są niezbędne, aby stymulować inwestycje w innowację. Przy braku skutecznie działających środków realizacji praw własności intelektualnej, innowacyjność i kreatywność są hamowane, a inwestycje spadają. Wykres 16 ukazuje zatem dane dotyczące czasu, jakiego potrzebują krajowe sądy, aby wydać decyzję w sprawach dotyczących naruszenia najpowszechniejszego z unijnych tytułów prawnych własności intelektualnej – wspólnotowego znaku towarowego. Zgodnie z przepisami UE dotyczącymi wspólnotowych znaków towarowych²⁹ sądy krajowe odgrywają istotną rolę, działając jako sądy unijne i podejmując decyzje mające wpływ na obszar jednolitego rynku. Dane ukazują różnice między średnią długością rozpatrywania wspomnianych spraw w różnych państwach członkowskich, która może mieć wpływ na posiadaczy wspólnotowego znaku towarowego dochodzących odszkodowania na drodze sądowej w sprawach o domniemane naruszenia.

²⁹ Rozporządzenie w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (207/2009/WE).

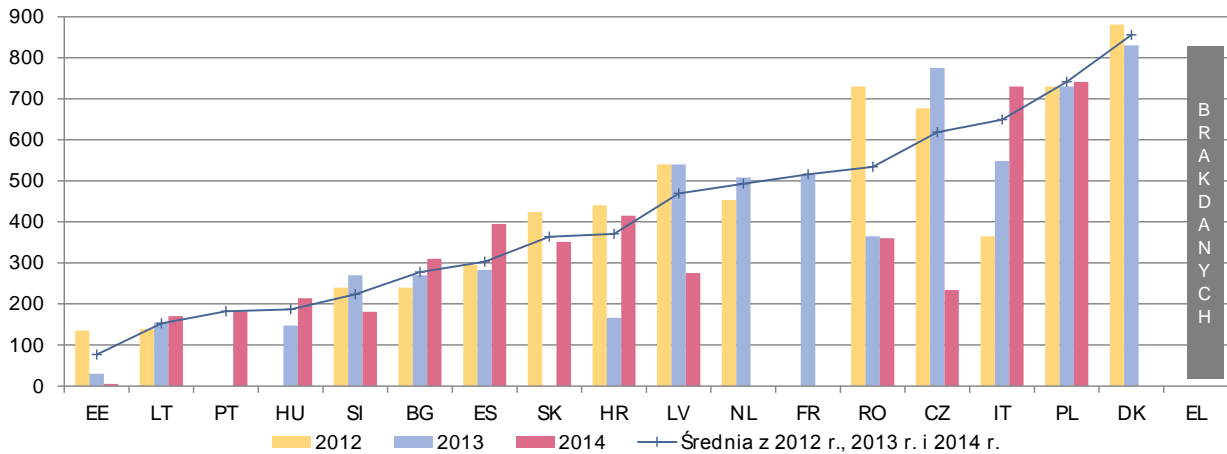
* HR: nie zidentyfikowano żadnych spraw w tym okresie. Nie odnotowano żadnych spraw w Luksemburgu (LU) oraz w Irlandii (IE) w 2012 r., w Republice Litewskiej (LT) w 2013 r. i w Republice Estońskiej (EE) oraz Republice Finlandii (FI) w 2014 r. Średnia długość rozpatrywania spraw została obliczona na podstawie danych statystycznych, jeśli były dostępne, lub na podstawie próby spraw. Państwa członkowskie są zorganizowane w oparciu o średnią ważoną długość postępowania sądowego na przestrzeni wskazanych trzech lat. DK: dane dostarczone w 2012 r. i w 2013 r. obejmują wszystkie sprawy dotyczące znaków towarowych. EL: dane na 2014 r. stanowią średnią obliczoną w oparciu o dane pochodzące z różnych sądów. Dane szacunkowe sądów zostały wykorzystane w odniesieniu do danych w DE, ES, PT, SE. Liczba odpowiednich spraw różni się w zależności od państwa członkowskiego. Liczba odpowiednich spraw była ograniczona (mniej niż pięć w LT w 2012 r., w EE i w FI w 2012 r. i 2013 r., w IE i LU w 2013 r. i 2014 r. oraz w HU w 2012 r. i 2014 r. Może to sprawić, że średnia długość postępowania sądowego zależy od jednej wyjątkowo długiej lub wyjątkowo krótkiej sprawy, co prowadzi do istotnych różnic w poszczególnych latach.

Wykres 17: Ochrona konsumentów: średni czas rozstrzygnięcia spraw w postępowaniach odwoławczych od decyzji organów ds. ochrony konsumentów stosujących prawo Unii* (pierwsza instancja / w dniach) (źródło: Komisja Europejska oraz sieć współpracy w zakresie ochrony konsumentów)

Skuteczne egzekwowanie europejskich praw ochrony konsumentów³⁰ gwarantuje, że konsumenci korzystają ze swoich praw i że przedsiębiorstwa naruszające przepisy prawa ochrony konsumentów nie zyskują nieuczciwych korzyści. Organy ds. ochrony konsumentów oraz sądy odgrywają kluczową rolę w egzekwowaniu europejskich praw konsumentów. Poniższy scenariusz obejmuje państwa członkowskie, w których organy ds. ochrony konsumentów są uprawnione do podejmowania decyzji stwierdzających naruszenie praw konsumentów³¹. Sprawy rozpatrywane przez organy ds. ochrony konsumentów często dotyczą ważnych spraw konsumenckich. Długotrwała kontrola sądowa mogłaby wydłużyć rozstrzygnięcie potencjalnych naruszeń prawa ochrony konsumentów, co mogłoby mieć poważny wpływ zarówno na konsumentów, jak i na przedsiębiorstwa.

³⁰ Przedstawiony wykres pokazuje średnią długość rozstrzygnięcia odwołań od decyzji organów ds. ochrony konsumentów w postępowaniach sądowych dotyczących dyrektywy w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (1993/13/EWG), dyrektywę w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (1999/44/WE), dyrektywę w sprawie nieuczciwych praktyk handlowych (2005/29/WE), dyrektywę w sprawie praw konsumentów (2011/83/WE) oraz jej krajowych przepisów wykonawczych.

³¹ W BE, AT, FI, SE i UK określone administracyjne organy ds. ochrony konsumentów nie są uprawnione do podejmowania decyzji stwierdzających naruszenie odpowiednich przepisów konsumenckich, w związku z czym uznaje się, że scenariusz przedstawiony na wykresie 17 nie ma zastosowania. Obszar kompetencji niektórych organów ds. ochrony konsumentów obejmuje tylko niektóre części europejskiego prawodawstwa w dziedzinie konsumentów (np. dane dotyczące PT dotyczą tylko dyrektywy 2005/29/WE i dyrektywy 1999/44/WE).

* Scenariusz ten nie ma zastosowania do BE, LU, AT, FI, SE i UK. Nie odnotowano żadnych spraw w IE, CY i MT w okresie, w odniesieniu do którego dostępne są dane. DE: w kompetencji organów administracyjnych leży podejmowanie decyzji tylko w sprawach transgranicznych i żadne istotne sprawy transgraniczne nie były rozstrzygane we wspomnianym okresie. FR: przypadki odwołań są marginalne, a dane były dostępne wyłącznie za 2013 r. ES: dane ukazują średnią z czterech wspólnot autonomicznych każdego roku i średnia ta może się różnić w przypadku innych wspólnot autonomicznych. Liczba odnośnych spraw w DK, EE, FR, HR, LT, NL i SI w badanym okresie jest niewielka, co oznacza, że jedna bardzo krótka lub bardzo długa sprawa może znacząco wpłynąć na średnią i może prowadzić do większych różnicowań za każdy rok. Niektóre państwa członkowskie dostarczyły dane szacunkowe (IT, PL, RO za 2013 r.). Ogólnie rzecz biorąc, dane nie obejmują usług finansowych ani produktów finansowych. Średnia długość obliczana jest w dniach kalendarzowych, licząc od dnia wniesienia do sądu skargi lub odwołania do wydania przez ten sąd końcowej decyzji.

Inne specyficzne obszary.

W 2015 r. Komisja zbadała sposoby zbierania danych ze Stowarzyszeniem Rad Stanu i Naczelnych Sądów Administracyjnych Unii Europejskiej w obszarze zamówień publicznych. Prawo Unii w zakresie zamówień publicznych³² jest ważne pod względem ekonomicznym, ponieważ zapewnia szybkie i skuteczne środki odwoławcze rzeczywistym i potencjalnym oferentom, którzy biorą udział przetargach na zamówienia publiczne. Dane uzyskane od 17 państw członkowskich ukazują, że w latach 2013–2014 średnia długość postępowań merytorycznych w sprawach z zakresu zamówień publicznych orzekanych przez sądy ostatniej instancji³³ wyniosła poniżej jednego roku (268 dni)³⁴. Efektywna kontrola sądowa gwarantuje, że oferenci mogą korzystać z pełnego zakresu środków odwoławczych przewidzianych w prawie Unii w zakresie zamówień publicznych oraz że opóźnione wykonanie umów w sprawie zamówienia publicznego zasadniczo nie wpływa na społeczeństwo.

3.1.5 Podsumowanie dotyczące efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości

Terminowość orzeczeń sądowych jest niezbędna, aby zapewnić sprawne funkcjonowanie systemu wymiaru sprawiedliwości. Do głównych parametrów wykorzystanych w tablicy wyników do badania efektywności systemów wymiaru sprawiedliwości należą długość postępowań (szacowany czas w dniach potrzebny na rozstrzygnięcie danej sprawy), wskaźnik zamykanych spraw (stosunek liczby spraw rozstrzygniętych do liczby spraw napływających) oraz liczba spraw w toku (sprawy, które należy rozstrzygnąć na koniec roku). W tablicy wyników za 2016 r. widoczne są pewne pozytywne oznaki.

- W porównaniu z poprzednią edycją tablicy wyników dane wskazują, że:
 - *długość procesowych spraw cywilnych i handlowych uległa zasadniczej poprawie.* (Wykres 5). W przypadku szerokiej kategorii obejmującej „wszystkie sprawy”³⁵ (Wykres 4) i w przypadku spraw administracyjnych (Wykres 6), liczba krajów, w których długość postępowań uległa pogorszeniu, jest jednak wyższa niż liczba krajów, w których uległa poprawie;
 - w większości państw członkowskich, w przypadku których dane są dostępne, sądy odnotowują *wskaźnik zamykanych spraw na poziomie przekraczającym 100 %* w odniesieniu do kategorii obejmującej „wszystkie sprawy” (Wykres 7) i w odniesieniu do procesowych spraw cywilnych i handlowych (Wykres 8). Oznacza to, że są one w stanie rozpatrywać sprawy napływające we wspomnianych obszarach. W odniesieniu do spraw administracyjnych (Wykres 9) wskaźnik zamykanych spraw odnotowywany przez większość państw członkowskich wynosi jednak mniej niż 100 %, co pokazuje, że borykają się one z trudnościami dotyczącymi spraw napływających;
 - co się tyczy *spraw w toku, sytuacja jest zasadniczo stabilna*, można jednak dostrzec poprawę w kilku państwach członkowskich, które napotykały szczególne trudności dotyczące dużej liczby spraw w toku, zarówno w przypadku kategorii obejmującej „wszystkie sprawy” (Wykres 10), jak i w przypadku spraw administracyjnych (Wykres

³² Dyrektywa 89/665/EWG i dyrektywa 92/13/EWG (dyrektywy w sprawie środków odwoławczych) zmienione przez kolejne akty prawne, w szczególności przez dyrektywę 2007/66/WE.

³³ Dane te nie odzwierciedlają czasu trwania postępowań w sądach niższej instancji przed złożeniem odwołania.

³⁴ BE, BG, CZ, EL, ES, IE, FR, HR, CY, LV, LT, HU, NL, AT, SI, FI, SE. Dane obejmują długość postępowań co do istoty dotyczących zamówień publicznych rozpatrywanych przez sądy administracyjne i sądy ostatniej instancji od dnia złożenia odwołania do dnia wydania wyroku, licząc w dniach roboczych.

³⁵ Wszystkie procesowe i nieprocesowe sprawy cywilne i handlowe, sprawy nieprocesowe dotyczące ewidencji gruntów, sprawy dotyczące rejestru przedsiębiorców oraz inne sprawy dotyczące ewidencji, inne sprawy nieprocesowe, sprawy z zakresu prawa administracyjnego (procesowe lub nieprocesowe) oraz inne sprawy niekarne, zgodnie z metodą Europejskiej Komisji na rzecz Efektywności Wymiaru Sprawiedliwości (CEPEJ).

12).

- Dane na przestrzeni lat pokazują, że:
 - istnieje pewna *niestabilność* we wspomnianych wynikach, która z roku na rok może się poprawiać lub pogarszać w państwach członkowskich. Zróżnicowanie to można wyjaśnić za pomocą czynników towarzyszących takich jak nagły wzrost liczby napływających spraw – z uwagi na fakt, iż różnice wynoszące ponad 10 % napływających spraw nie są czymś nietypowym. Zróżnicowane wyniki mogą także wynikać z braków systemowych, takich jak nieelastyczność i brak zdolności reakcji systemu wymiaru sprawiedliwości, niewystarczające zdolności przystosowawcze do zmian lub też niespójności w procesie reform;
 - wydaje się, że w przypadku krajów, w których w ciągu ostatnich trzech lat zaobserwowano określone tendencje, *długość postępowań* toczących się w procesowych sprawach cywilnych i handlowych oraz w odniesieniu do kategorii obejmującej „wszystkie sprawy” *uległa poprawie* w większej liczbie krajów, niż w których nie uległa poprawie. W przypadku spraw administracyjnych sytuacja uległa jednak pogorszeniu. W krajach, w których *wskaźnik zamykanych spraw wynosi mniej niż 100 %*, można zasadniczo zaobserwować więcej tendencji negatywnych niż pozytywnych w odniesieniu do wszystkich spraw. Jeżeli chodzi o *sprawy w toku*, odnotowano *ogólnie niewielki spadek* we wszystkich kategoriach spraw.
- Dane dla poszczególnych obszarów zapewniają głębszy wgląd w długość postępowań w określonych sytuacjach, w których stosuje się prawo Unii (np. przepisy dotyczące konkurencji, łączności elektronicznej, praw konsumentów oraz własności intelektualnej). Celem wykresów jest lepsze odzwierciedlenie funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości w konkretnych rodzajach sporów o charakterze biznesowym, nawet jeżeli wspomniane wąskie scenariusze wykorzystywane do pozyskiwania danych oznaczają, że wnioski należy formułować z pewną ostrożnością. Wykresy pokazują, że:
 - długość postępowań w tych samych państwach członkowskich *może się znacznie różnić w zależności od dziedziny prawa objętej postępowaniem*. Wydaje się również, że niektóre państwa członkowskie radzą sobie gorzej we wspomnianych specyficznych obszarach niż w szerszej pojętych kategoriach spraw, o których mowa powyżej. Można to wyjaśnić złożonością przedmiotu sprawy, specyficznymi etapami proceduralnymi lub też faktem, że kilka skomplikowanych spraw może mieć wpływ na średnią długość postępowań;
 - średnio postępowanie sądowe toczące się między stronami będącymi podmiotami prywatnymi jest *krótsze niż postępowanie toczące się przeciwko organom państwowym*. Na przykład tylko w kilku państwach członkowskich postępowania odwoławcze od decyzji organów krajowych stosujących prawo Unii toczące się w pierwszej instancji (dotyczące np. konkurencji, organów łączności konsumenckiej lub organów łączności elektronicznej) zajmują średnio mniej niż jeden rok. To ustalenie podkreśla, jak ważne jest dla przedsiębiorstw i konsumentów sprawne funkcjonowanie całego *systemu egzekwowania prawa Unii*, począwszy od właściwego organu aż po sąd ostatniej instancji. Potwierdza to także kluczową rolę, jaką odgrywa sądownictwo na rzecz skuteczności prawa Unii i zarządzania gospodarczego.

3.2 Jakość systemów wymiaru sprawiedliwości

Aby systemy wymiaru sprawiedliwości były efektywne, niezbędne jest nie tylko wydawanie orzeczeń w odpowiednim terminie, lecz również ich dobra jakość. Wydawanie niedoskonałych orzeczeń sądowych może zwiększać czynniki ryzyka związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez duże przedsiębiorstwa i MŚP, a także wpływać na decyzje konsumentów. Mimo że nie istnieje jeden uzgodniony sposób pomiaru jakości systemu wymiaru sprawiedliwości, w tablicy wyników zastosowano pewne parametry, które są ogólnie przyjęte jako właściwe³⁶ i które mogą przyczynić się do poprawy jakości wymiaru sprawiedliwości. Podzielono je na cztery kategorie: 1) dostępność wymiaru sprawiedliwości dla obywateli i przedsiębiorstw; 2) odpowiednie materiały i zasoby ludzkie; 3) wprowadzanie w życie narzędzi oceny; oraz 4) wykorzystywanie norm jakości.

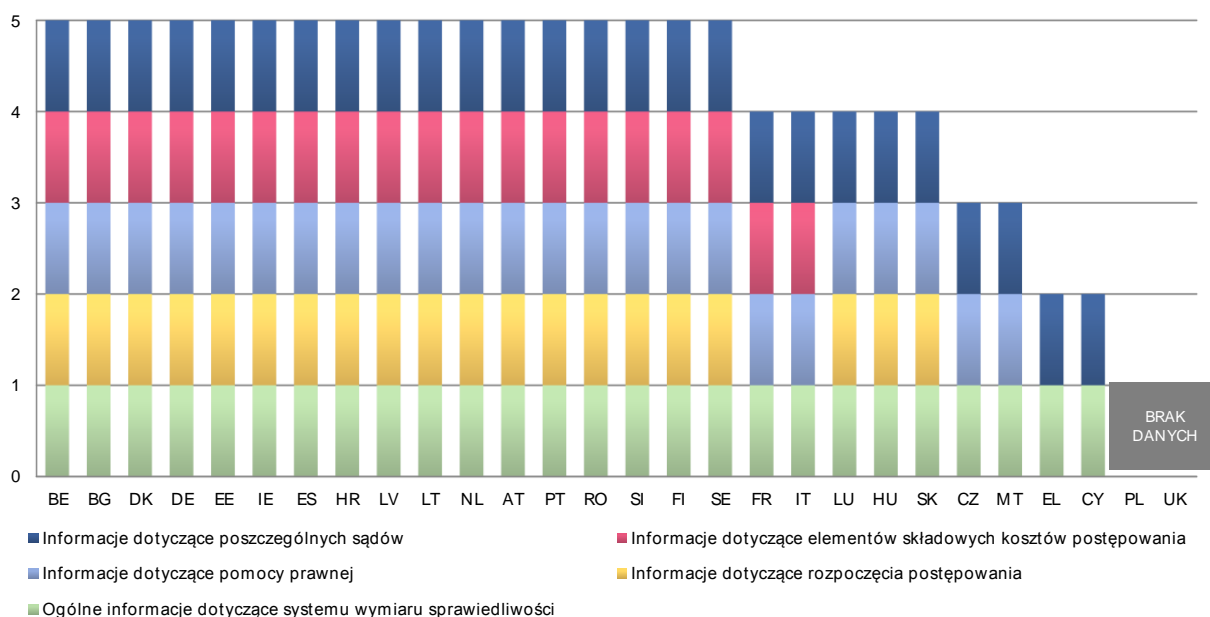
3.2.1. Dostępność

Dostępność wymagana jest na każdym etapie postępowania, aby ułatwić uzyskiwanie informacji dotyczących systemu wymiaru sprawiedliwości, sposobów występowania z roszczeniem i powiązanych z nim aspektów finansowych, oraz etapu postępowania aż do jego zakończenia, aby umożliwić swobodny dostęp do orzeczenia drogą elektroniczną.

– Udzielanie informacji dotyczących systemu wymiaru sprawiedliwości –

Podstawą dostępu do wymiaru sprawiedliwości są informacje udzielane obywatelom i przedsiębiorstwom na temat ogólnych aspektów systemu wymiaru sprawiedliwości.

Wykres 18: Dostępność informacji dotyczących wymiaru sprawiedliwości w internecie dla ogółu społeczeństwa* (źródło: Komisja Europejska³⁷)

* W niektórych państwach członkowskich (SI, RO) informacje dotyczące elementów składowych kosztów postępowania zostały udostępnione poprzez opublikowanie przepisów zawierających takie informacje. BG: nie każda strona internetowa każdego sądu udostępnia informacje dotyczące systemu wymiaru sprawiedliwości, wszczęcia

³⁶ Zob. np. opracowaną przez CEPEJ „Listę kontrolną na rzecz promowania jakości wymiaru sprawiedliwości i sądów”; Opinia nr 6 z 2004 r. Rady Konsultacyjnej Sędziów Europejskich (CCJE) dostępna pod adresem: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE\(2004\)OP6&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CCJE(2004)OP6&Sector=secDGHL&Language=lanEnglish)

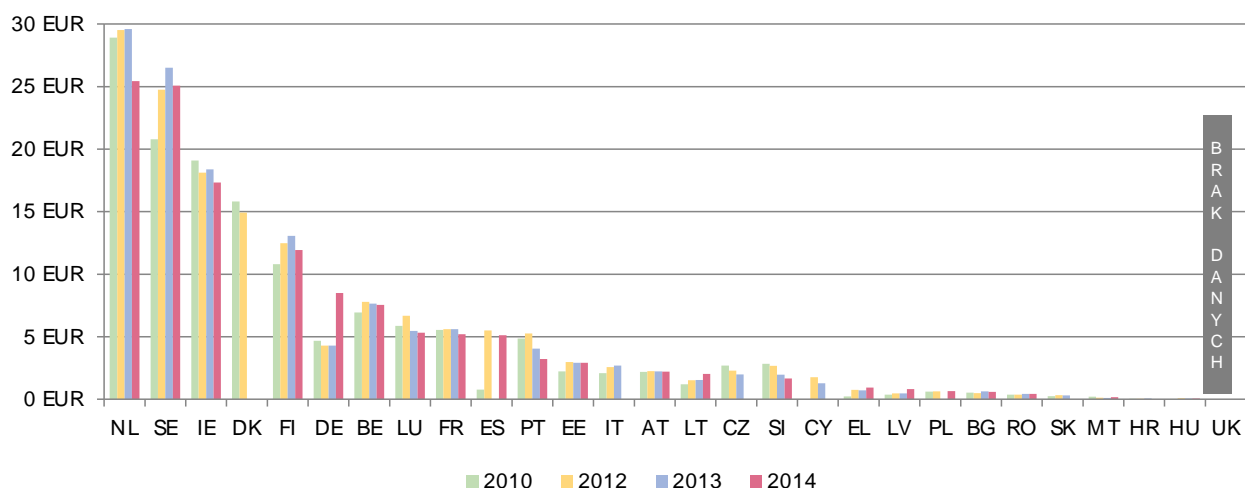
³⁷ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

postępowania, pomocy prawnej i elementów składowych kosztów postępowania. CZ: Informacje o wszczętych postępowaniach dostępne są na stronie internetowej Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego. DE: Każde państwo federalne decyduje na poziomie federalnym, które informacje udostępni w internecie.

– Zapewnianie pomocy prawnej –

„Pomoc prawna udzielana jest osobom, które nie posiadają wystarczających środków w zakresie, w jakim jest ona konieczna dla zapewnienia skutecznego dostępu do wymiaru sprawiedliwości” (karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 47 ust. 3). Wykres 19 przedstawia budżety państw członkowskich przeznaczone na pomoc prawną na jednego mieszkańca. Wszystkie państwa członkowskie zgłosiły przydział środków z budżetu.

Wykres 19: Roczny budżet publiczny przeznaczony na pomoc prawną* (EUR na mieszkańca) (źródło: badanie CEPEJ)

* W niektórych państwach członkowskich część kosztów pomocy prawnej mogą również pokrywać prawnicy praktycy; nie zostało to odzwierciedlone w powyższych kwotach.

Wykres 20: Próg dochodu uprawniający do uzyskania pomocy prawnej w konkretnej sprawie konsumenckiej* (różnice między wyrażonym procentowo progiem zagrożenia ubóstwem sporządzonym przez Eurostat a progiem dochodu) (źródło: Komisja Europejska wraz z Radą Izb Adwokackich i Stowarzyszeń Prawniczych Unii Europejskiej (CCBE)³⁸)

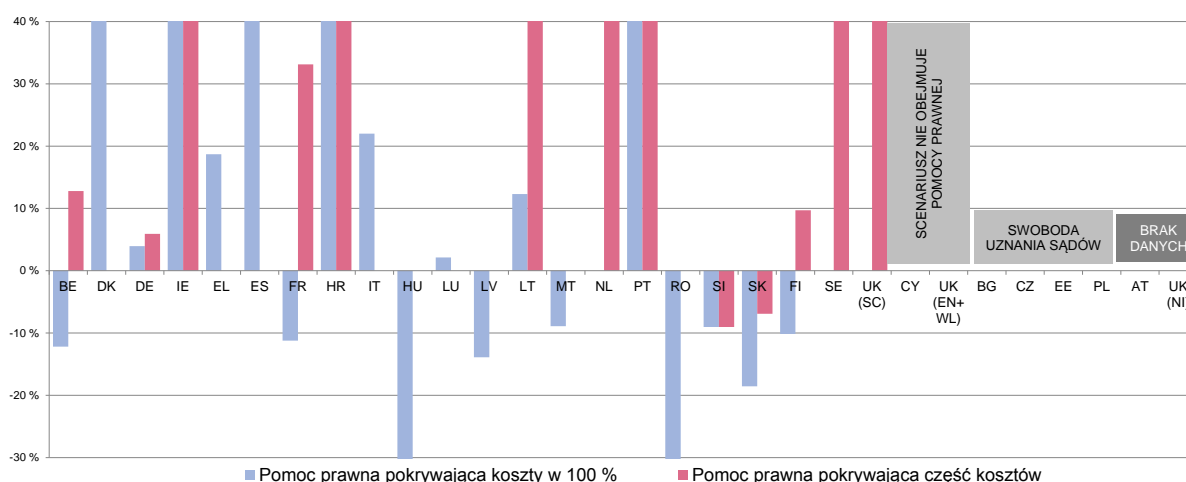
Porównanie budżetów przeznaczonych na pomoc prawną nie uwzględnia różnych warunków makroekonomicznych, które istnieją w całej Unii. Aby zapewnić lepsze porównanie, zbadano konkretny wąski scenariusz sporów konsumenckich za pośrednictwem CCBE celem przedstawienia kwalifikowalności poszczególnych osób w zakresie pomocy prawnej, w kontekście poszczególnych dochodów państw członkowskich oraz warunków życia. Dane na wykresie 20 odnoszą się do wspomnianego konkretnego scenariusza. Biorąc pod uwagę złożoność systemów pomocy prawnej w poszczególnych państwach członkowskich, każde porównanie powinno być dokonane z ostrożnością i nie należy go generalizować³⁹.

³⁸ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone na podstawie odpowiedzi udzielonych przez członków CCBE na pytania zawarte w kwestionariuszu opartym na następującym konkretnym scenariuszu: spór osoby fizycznej z przedsiębiorstwem (wartość przedmiotu sporu wynosi 3 000 EUR). Biorąc pod uwagę fakt, że warunki uzyskania pomocy prawnej zależą od sytuacji danej osoby, zastosowano poniższy scenariusz: Samotny 35-letni wnioskodawca nieposiadający osób na utrzymaniu, posiadający regularny dochód i wynajmujący mieszkanie.

³⁹ Państwa członkowskie stosują różne metody w zakresie ustanawiania progu kwalifikowalności, np. różne okresy odniesienia (dochód miesięczny / dochód roczny). Około połowa państw członkowskich stosuje poza progiem dochodu różne inne finansowe i niefinansowe progi kapitałowe. Progi kapitałowe ustanowione przez państwa członkowskie nie są brane pod uwagę. Systemy pomocy prawnej niektórych państw członkowskich zapewniają prawo dochodzenia wstecz pomocy prawnej udzielonej w sytuacji, kiedy dochód lub kapitał beneficjenta pomocy prawnej zwiększa się ponad określony próg w ciągu określonej liczby lat po przyznaniu pomocy prawnej. W BE, BG, IE, ES, FR, HR, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, RO i UK (SC) określone kategorie osób (np. osoby

Większość państw członkowskich udziela pomocy prawnej na podstawie dochodu wnioskodawcy⁴⁰. Na wykresie 20 poniżej porównano progi dochodów wyrażone procentowo uprawniające do udzielania pomocy prawnej⁴¹ wraz z programami *zagrożenia ubóstwem* przygotowanymi przez Eurostat (próg Eurostatu)⁴². Na przykład, w przypadku gdy poziom kwalifikowalności w odniesieniu do pomocy prawnej wynosi 20 %, wnioskodawca o dochodzie 20 % wyższym niż próg Eurostatu może otrzymać pomoc prawną. Z drugiej strony jeżeli poziom kwalifikowalności w odniesieniu do pomocy prawnej wynosi -20 %, oznacza to, że próg dochodu pomocy prawnej jest o 20 % niższy niż próg Eurostatu. Informacje te pozwalają dokonać porównawczego przeglądu progów dochodu stosowanych przez państwa członkowskie celem udzielania pomocy prawnej w ramach tego konkretnego scenariusza.

Niektóre państwa członkowskie stosują system pomocy prawnej, który przewiduje pokrycie 100 % kosztów postępowania sądowego (pełna pomoc prawna) i który uzupełnia system pokrywający część kosztów (częściowa pomoc prawna). Niektóre państwa członkowskie stosują wyłącznie system pełnej pomocy prawnej, a inne wyłącznie system częściowej pomocy prawnej.

* Większość państw członkowskich wykorzystuje dochód netto celem ustalenia progu kwalifikowania się do uzyskania pomocy prawnej, z wyjątkiem DK, FR, NL i PT, które stosują dochód brutto. BG: pomoc prawna pokrywająca koszty w 100 % jest zapewniana osobom, które są uprawnione do otrzymywania dodatków miesięcznych z pomocy społecznej; DE: próg dochodu oparty jest na Prozesskostenhilfebekanntmachung z 2015 r. i na średnich rocznych kosztach mieszkaniowych w Niemczech w 2013 r. (badanie warunków życia ludności); IE: oprócz posiadania odpowiednio niskiego dochodu, wnioskodawca musi być również w stanie wykazać, że płatność wkładu finansowego stanowiłaby dla niego nadmierne obciążenie. LV: zakres dochodu między kwotą 128,06 EUR a 320 EUR w zależności od miejsca pobytu wnioskodawcy. Stawka ta opiera się na średniej arytmetycznej. FI: kwota progu dochodu opiera się na progu dostępnych środków danej osoby nieposiadającej osób na utrzymaniu i na średnich rocznych kosztach mieszkaniowych w FI w 2013 r. (badanie warunków życia ludności). Zjednoczone Królestwo (SC): w przypadku wartości sprawy wynoszącej do (3 000 EUR) jest ona rozpatrywana w ramach postępowania w sprawie drobnych roszczeń, w przypadku którego nie jest dostępna pełna pomoc prawna.

– Elektroniczne składanie pozwów –

Elektroniczne składanie pozwów i komunikacja elektroniczna między sądami i prawnikami jest kolejnym elementem składowym, który ma na celu ułatwienie dostępu do systemu wymiaru

otrzymujące zasiłek dla bezrobotnych, rentę inwalidzką lub zasiłek zdrowotny) są automatycznie upoważnione do otrzymywania pomocy prawnej w sporach cywilnych i handlowych bez potrzeby wykazywania środków finansowych.

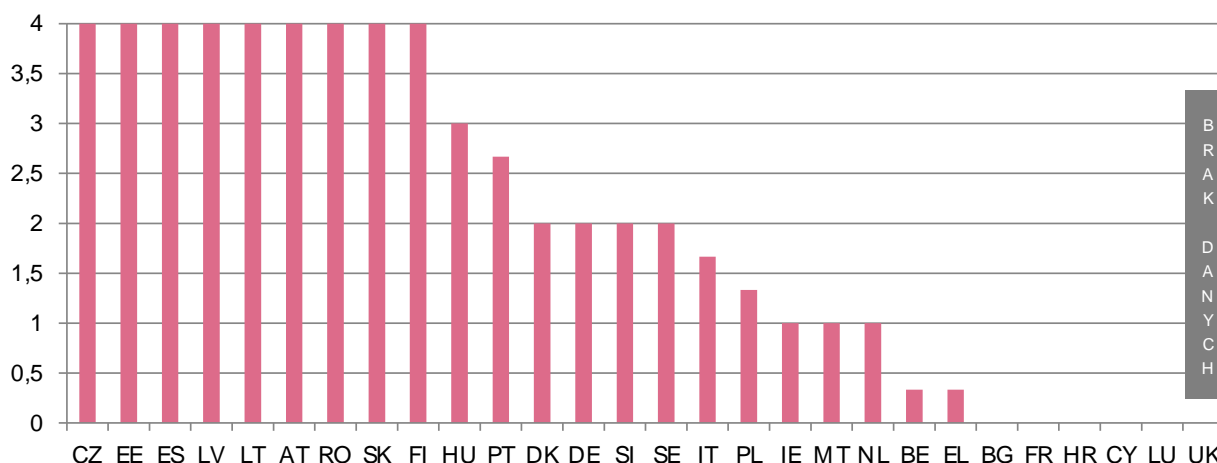
⁴⁰ Pozostałe kryteria, takie jak istota sprawy, które państwa członkowskie mogą stosować celem udzielania pomocy prawnej osobom fizycznym, nie zostały uwzględnione w tym scenariuszu.

⁴¹ Dane odnoszą się do progów dochodu obowiązujących w 2015 r.

⁴² Źródło: Europejskie badanie dotyczące dochodów i warunków życia, tabela Eurostatu *ilc_li01*, <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>

sprawiedliwości oraz ograniczenie opóźnień i zmniejszenie kosztów. Systemy ICT stosowane w sądach odgrywają także coraz większą rolę we współpracy transgranicznej prowadzonej przez organy sądowe, ułatwiając tym samym wdrażanie prawodawstwa UE.

Wykres 21: Elektroniczne składanie pozwów* (0 = dostępne w 0 % sądów; 4 = dostępne w 100 % sądów⁴³) (źródło: badanie CEPEJ)

* PL: Możliwość wniesienia sprawy do sądu drogą elektroniczną istnieje tylko w przypadku spraw dotyczących nakazów zapłaty. RO: Sprawę można wnieść do sądu drogą elektroniczną. Następnie pozew jest drukowany i dołączany do akt danej sprawy.

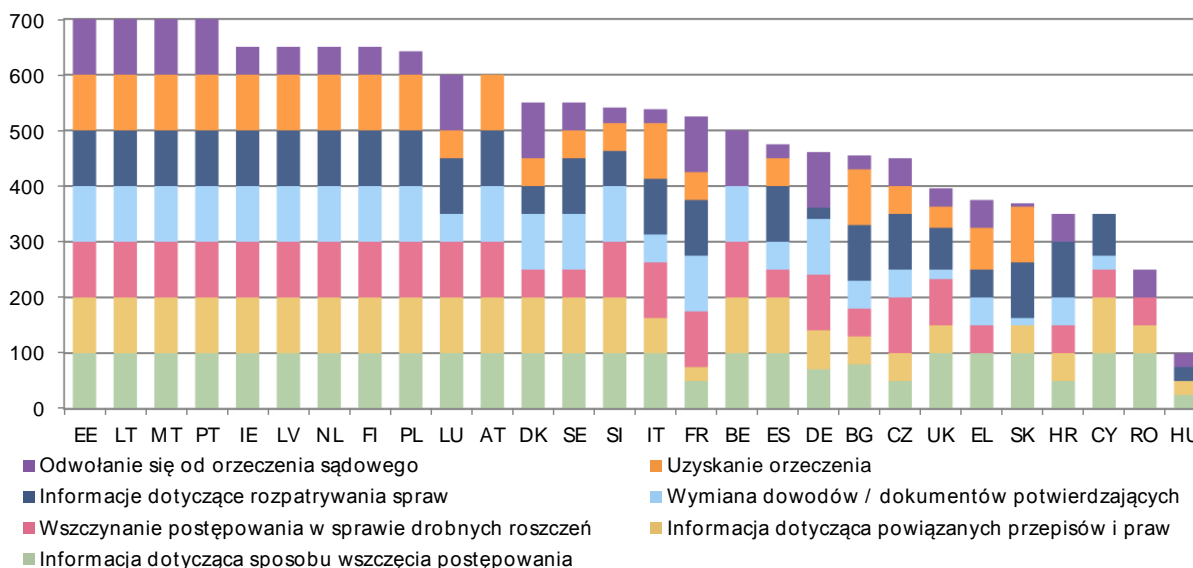
Wykres 22: Analiza porównawcza elektronicznych postępowań w sprawie drobnych roszczeń (źródło: 13. studium porównawcze administracji elektronicznej, opracowanie sporządzone na zlecenie Komisji Europejskiej (Dyrekcji Generalnej ds. Sieci Komunikacyjnych, Treści i Technologii)⁴⁴

Nieskomplikowane sposoby wnoszenia spraw dotyczących drobnych roszczeń, zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim, mają kluczowe znaczenie dla poprawy dostępu obywateli do wymiaru sprawiedliwości i dla umożliwienia im lepszego wykorzystywania przysługujących im praw konsumentów. Rośnie również znaczenie transgranicznych postępowań elektronicznych w sprawie drobnych roszczeń ze względu na rozwój transgranicznego handlu elektronicznego. Jednym z celów polityki Komisji Europejskiej jest zatem uproszczenie i przyspieszenie postępowań w sprawie drobnych roszczeń poprzez poprawę komunikacji między organami wymiaru sprawiedliwości i poprzez inteligentne stosowanie ICT. Ostatecznym celem jest zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla wszystkich grup uczestników: sądów, przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości i użytkowników końcowych. Na potrzeby 13. studium porównawczego administracji elektronicznej sporządzonego na zlecenie Komisji Europejskiej grupa badaczy (tzw. „tajemniczy klienci”) przeprowadziła ocenę postępowania w sprawie

⁴³ Dane dotyczą 2014 r. Stopień wyposażenia od 100 % (narzędzie rozmieszczone całkowicie) do 0 % (narzędzie nieistniejące) wskazujący funkcjonalną obecność danego narzędzia w sądach przedstawiono na wykresie zgodnie z następującą skalą: (100 % = 4 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 1,33 punktu za każdą konkretną sprawę; 50–99 % = 3 punkty, jeżeli dotyczy wszystkich spraw / 1 punkt za każdą konkretną sprawę; 10–49 % = 2 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,66 punktu za każdą konkretną sprawę; 1–9 % = 1 punkt jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,33 punktu za każdą konkretną sprawę. Sprawa odnosi się do rodzaju toczących się postępowań (cywilne/handlowe, karne, administracyjne i inne).

⁴⁴ Dane dotyczą 2015 r. Zostanie opublikowane na stronie: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/>

drobnych roszczeń⁴⁵. Jej celem było ustalenie, czy internetowe usługi publiczne są świadczone w sposób wychodzący naprzeciw potrzebom użytkowników⁴⁶.

* Państwa członkowskie otrzymywały 100 punktów za kategorię tylko wówczas, gdy usługa była w pełni dostępna online za pośrednictwem głównego portalu. Jeżeli online udostępniono wyłącznie informacje na temat samej przedmiotowej usługi, państwa członkowskie otrzymywały po 50 punktów.

W porównaniu z danymi liczbowymi z ubiegłego roku wykres ten pokazuje poprawę dostępności we wszystkich siedmiu kategoriach. Dziewiętnaście państw członkowskich odnotowało poprawę w porównaniu z ubiegłym rokiem oraz żadne nie otrzymało mniej punktów.

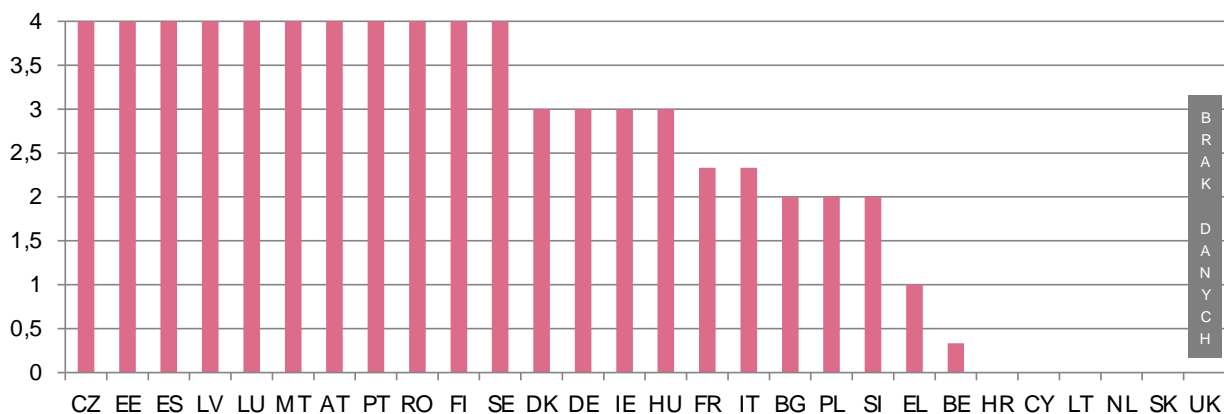
– Komunikacja między sędziami i prawnikami –

Wykres 23: Elektroniczne składanie pozwów* (0 = dostępne w 0 % sądów; 4 = dostępne w 100 % sądów⁴⁷) (źródło: badanie CEPEJ)

⁴⁵ Tajemniczy klienci przechodzą szkolenie i otrzymują instrukcje w zakresie obserwowania procesu (usługi publicznej), uczestniczenia w nim oraz dokonywania jego pomiaru poprzez wcielenie się w rolę potencjalnego użytkownika.

⁴⁶ W tym celu każdy badacz wcielił się w rolę zwykłego obywatela, a jego „misja” była ograniczona czasowo, tj. każdy tajemniczy klient miał jeden dzień, aby ocenić jedno zdarzenie. Oznacza to, że w przypadku gdy odnalezienie danego elementu w określonym terminie nie było możliwe, udzielano odpowiedzi negatywnej.

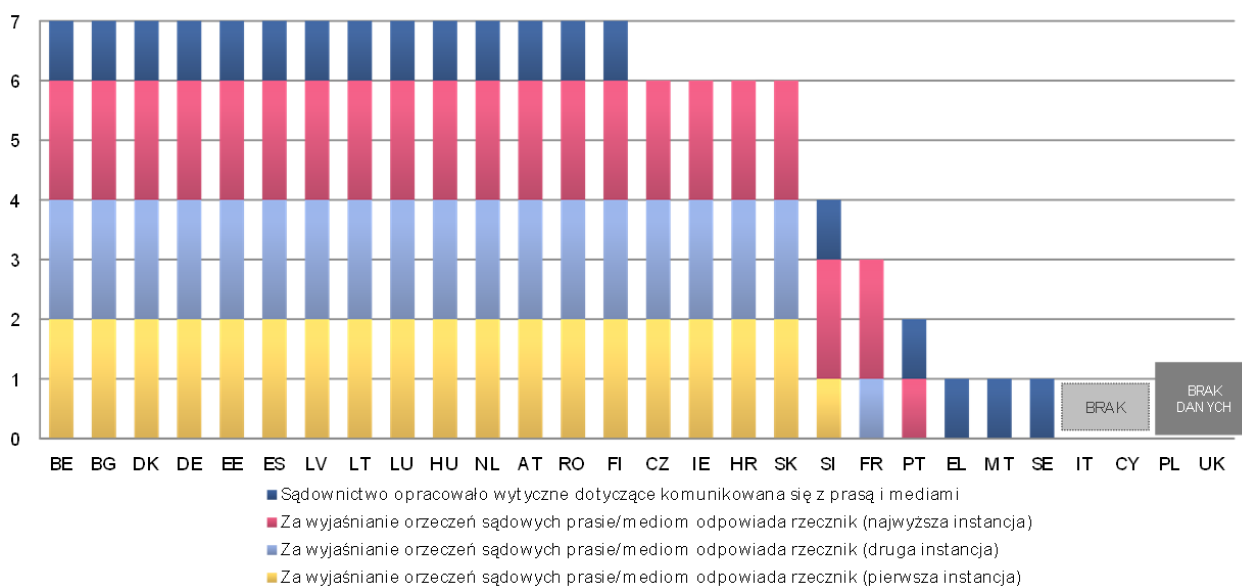
⁴⁷ Dane dotyczą 2014 r. Stopień wyposażenia od 100 % (narzędzie rozmieszczone całkowicie) do 0 % (narzędzie nieistniejące) wskazujący funkcjonalną obecność danego narzędzia w sądach przedstawiono na wykresie zgodnie z następującą skalą: (100 % = 4 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 1,33 punktu za każdą konkretną sprawę; 50–99 % = 3 punkty, jeżeli dotyczy wszystkich spraw / 1 punkt za każdą konkretną sprawę; 10–49 % = 2 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,66 punktu za każdą konkretną sprawę; 1–9 % = 1 punkt jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,33 punktu za każdą konkretną sprawę. Sprawa odnosi się do rodzaju toczących się postępowań (cywilne/handlowe, karne, administracyjne i inne).

– Komunikacja z mediami –

Poprzez otrzymywanie i przekazywanie zrozumiałych i aktualnych informacji media służą jako kanał, który przyczynia się do zwiększenia dostępności systemów wymiaru sprawiedliwości i pracy wymiaru sprawiedliwości.

Wykres 24: Relacje między sądami a prasą/mediami* (źródło: Komisja Europejska)⁴⁸)

* W odniesieniu do każdej instancji (pierwszej, drugiej i trzeciej) można przyznać 2 punkty, jeżeli rzecznik prasowy zajmuje się zarówno sprawami cywilnymi / handlowymi, jak i administracyjnymi. Jeżeli rzecznik odpowiada jedynie za jedną kategorię spraw (np. sprawy cywilne / handlowe albo administracyjne), przyznaje się tylko jeden punkt. DE: Każde państwo federalne ma swoje własne wytyczne dla sędziów dotyczące komunikowania się z prasą i mediami. SE: Sędziowie są aktywnie zachęceni do ogłaszania wydawanych przez siebie orzeczeń w mediach. Ponadto stworzono także grupę medialną składającą się z sędziów ze wszystkich trzech instancji.

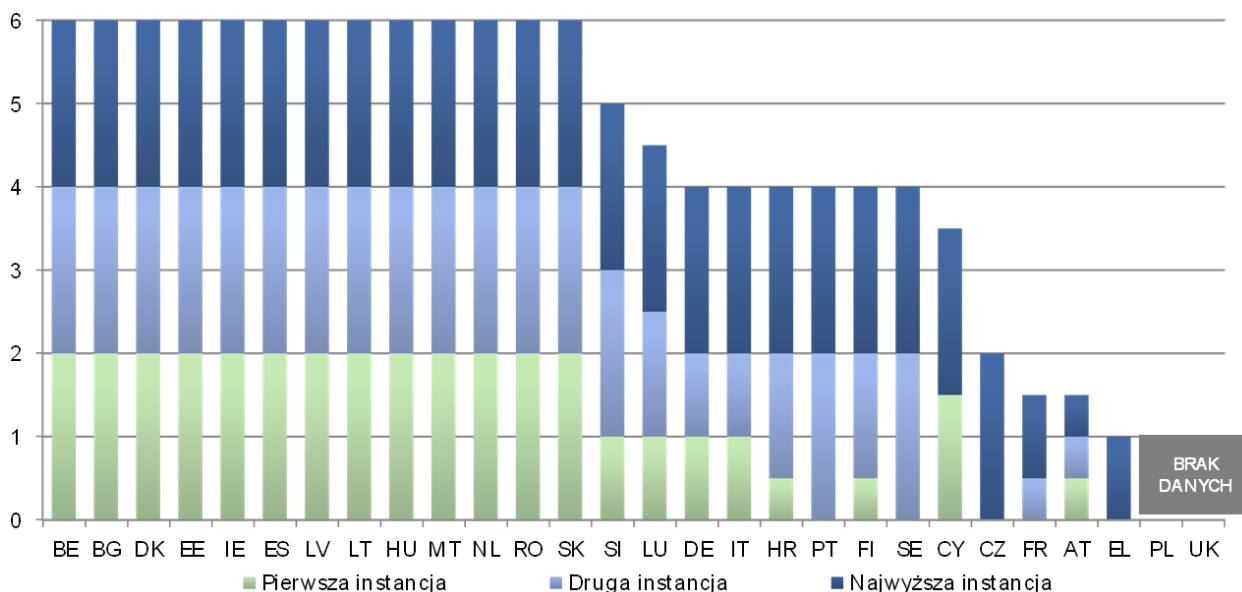
– Dostęp do orzeczeń –

Ogłaszanie orzeczeń w internecie przyczynia się do zwiększenia przejrzystości i lepszego zrozumienia systemu wymiaru sprawiedliwości oraz pomaga obywatelom i przedsiębiorstwom

⁴⁸ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

podejmować świadome decyzje podczas korzystania z dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Mogłoby to również przyczynić się do poprawy spójności orzecznictwa.

Wykres 25: Dostęp do orzeczeń publikowanych w internecie* (sprawy cywilne, handlowe i administracyjne, wszystkie instancje) (źródło: Komisja Europejska⁴⁹)

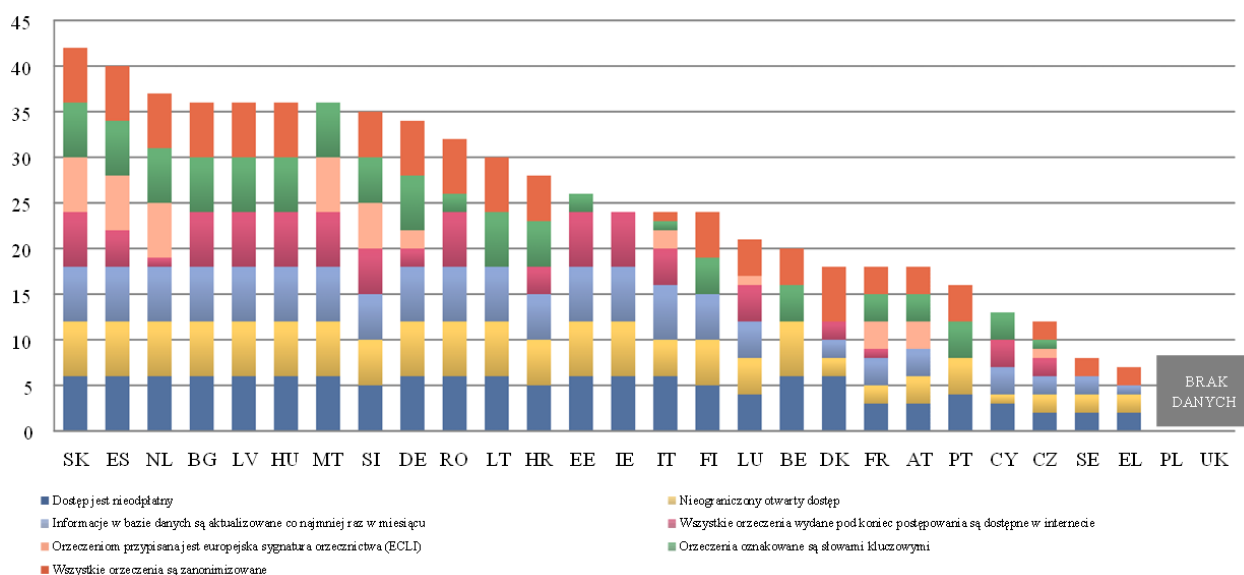

* W odniesieniu do spraw cywilnych/handlowych i administracyjnych przyznaje się jeden punkt każdej instancji, jeżeli ogół społeczeństwa ma dostęp do publikowanych w internecie orzeczeń wszystkich sądów (jeżeli dostępne są orzeczenia jedynie niektórych sądów, przyznaje się 0,5 punktu). Jeżeli prawo danego państwa członkowskiego przewiduje tylko dwie instancje, punkty przyznaje się trzem instancjom, powielając wynik odpowiedniej instancji, która byłaby wyższa od nieistniejącej instancji. Przykładowo, jeżeli prawo danego państwa członkowskiego przewiduje jedynie pierwszą instancję i najwyższą instancję oraz jeżeli najwyższa instancja otrzymuje dwa punkty, (nieistniejąca) druga instancja także otrzymuje dwa punkty. W przypadku tych państw członkowskich, w których nie istnieje rozróżnienie między sprawami administracyjnymi a cywilnymi/handlowymi, przyznaje się taką samą liczbę punktów obu dziedzinom prawa. W niektórych państwach członkowskich udostępnia się w internecie tylko część orzeczeń. CZ: niektóre orzeczenia z zakresu prawa administracyjnego w pierwszej instancji są udostępniane na stronie Najwyższego Sądu Administracyjnego. DE: każdy kraj związkowy decyduje na szczeblu federalnym o udostępnianiu w internecie orzeczeń swoich odnośnych sądów. IT: orzeczenia pierwszej i drugiej instancji w sprawach cywilnych / handlowych są dostępne tylko dla zainteresowanych stron. SE: ogół społeczeństwa ma prawo do dostępu do wszystkich wyroków i orzeczeń w zakresie, w jakim nie są one utajnione. RO: dostęp ogółu społeczeństwa do orzeczeń publikowanych w internecie został wprowadzony w grudniu 2015 r.

Wykres 26: Ustalenia dotyczące publikacji orzeczeń wszystkich instancji w internecie* – sprawy cywilne / handlowe i administracyjne (źródło: Komisja Europejska⁵⁰)

⁴⁹ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

⁵⁰ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

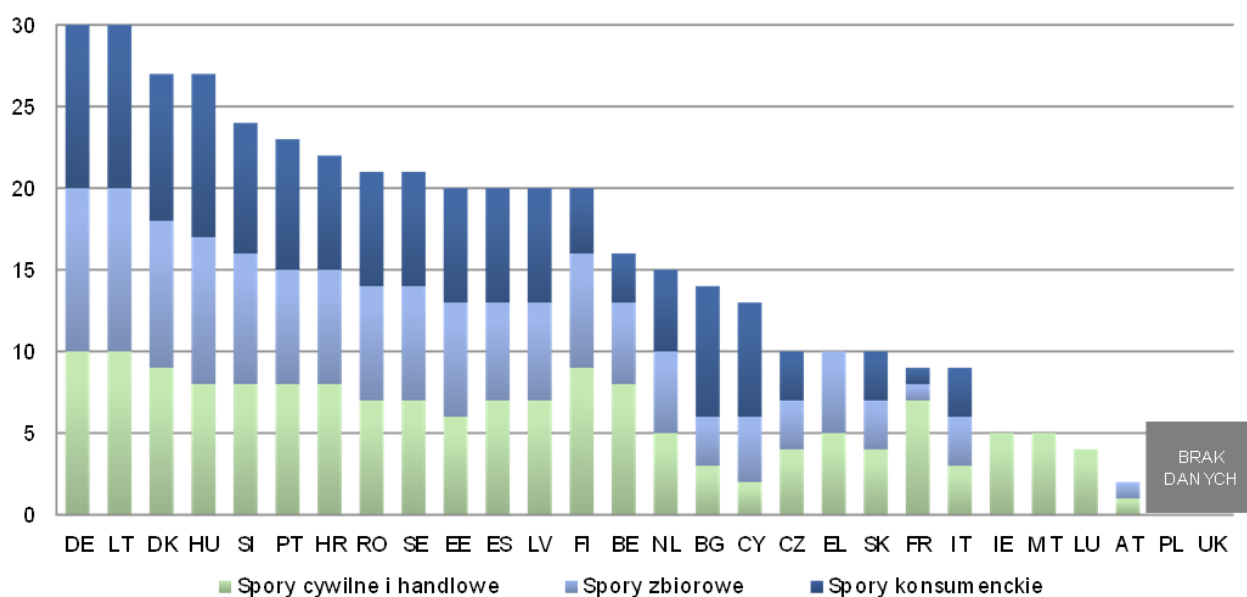

* W odniesieniu do każdej instancji (pierwszej, drugiej i trzeciej) można przyznać 2 punkty, jeżeli rzecznik prasowy zajmuje się zarówno sprawami cywilnymi / handlowymi, jak i administracyjnymi. Jeżeli rzecznik odpowiada jedynie za jedną kategorię spraw (np. sprawy cywilne / handlowe albo administracyjne), przyznaje się tylko jeden punkt dla danej instancji. W niektórych państwach członkowskich (IE, MT, EE) sędziowie mogą zdecydować o anonimizacji orzeczenia. IE: orzeczenia w sprawie prawa rodzinnego, opieki nad dziećmi i pewne inne postępowania, których anonimizacji wymaga prawo, zostają zanonimizowane. MT: wszystkie sprawy z zakresu prawa rodzinnego są anonimizowane. DE: w większości krajów związkowych publikuje się w internecie wybrane orzeczenia; w części krajów związkowych orzeczenia są znakowane słowami kluczowymi; w przypadku Federalnego Trybunału Konstytucyjnego, Federalnego Sądu Administracyjnego i Federalnego Sądu Pracy stosuje się system ECLI. IT: orzeczenia pierwszej i drugiej instancji w sprawach cywilnych / handlowych są dostępne tylko dla zainteresowanych stron. RO: dostęp ogółu społeczeństwa do orzeczeń publikowanych w internecie został wprowadzony w grudniu 2015 r.; stopniowo publikowane są orzeczenia wydane od 2007 r. włącznie.

– Dostęp do alternatywnych metod rozwiązywania sporów –

Dostęp do wymiaru sprawiedliwości nie ogranicza się jedynie do sądów, lecz obejmuje również inne warianty pozasądowe. Wszystkie państwa członkowskie, które dostarczyły dane, wprowadziły już alternatywne metody rozwiązywania sporów. Zachęcanie do dobrowolnego stosowania tych metod i promowanie takiego podejścia w celu informowania i zwiększania świadomości przyczynia się do poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Wykres 27 obejmuje wszelkie metody rozwiązywania sporów inne niż postępowania sądowe. Do najpowszechniejszych form alternatywnych metod rozwiązywania sporów należą mediacje, postępowania pojednawcze i arbitraż.

Wykres 27: Promowanie i środki zachęcające w zakresie stosowania alternatywnych metod rozwiązywania sporów* (źródło: Komisja Europejska⁵¹)

* Zagregowane wskaźniki opierają się na danych dotyczących: 1) stron internetowych zawierających informacje na temat ADR; 2) kampanii reklamowych prowadzonych w mediach; 3) broszur skierowanych do ogółu społeczeństwa; 4) sądów przeprowadzających specjalne sesje informacyjne poświęcone ADR na żądanie, 5) obecności koordynatora ADR/mediacji w sądach; 6) publikacji ocen dotyczących korzystania z ADR; 7) publikacji statystyk dotyczących korzystania z ADR; 8) kosztów ochrony w ramach pomocy prawnej (częściowej lub pełnej) ponoszonych w przypadku korzystania z ADR; 9) zwrotu opłat sądowych w całości lub w części, w tym opłat skarbowych, w przypadku gdy ADR zakończą się powodzeniem; 10) braku wymogu obecności adwokata w ramach procedury ADR; 11) możliwości pełnienia przez sędziego funkcji mediatora; 12) innych. Za każdy z tych 12 wskaźników przyznaje się jeden punkt. W odniesieniu do każdej dziedziny prawa można przyznać maksymalnie 12 punktów. W niektórych państwach członkowskich (ES, FR, LT) w przypadku sporów zbiorowych istnieje obowiązek przeprowadzenia postępowania pojednawczego przed postępowaniem sądowym. Ponadto w ES po rozpoczęciu postępowania sądowego obowiązkowa jest mediacja sądowa. IE: promowanie i środki zachęty odnoszą się jedynie do postępowań z zakresu prawa rodzinnego. IT: sędziowie mogą pełnić w postępowaniu funkcję rozjemcy; wówczas jest możliwe wdrożenie postępowania pojednawczego. LV: w przypadku sporów zbiorowych nie są pobierane żadne opłaty sądowe.

⁵¹ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

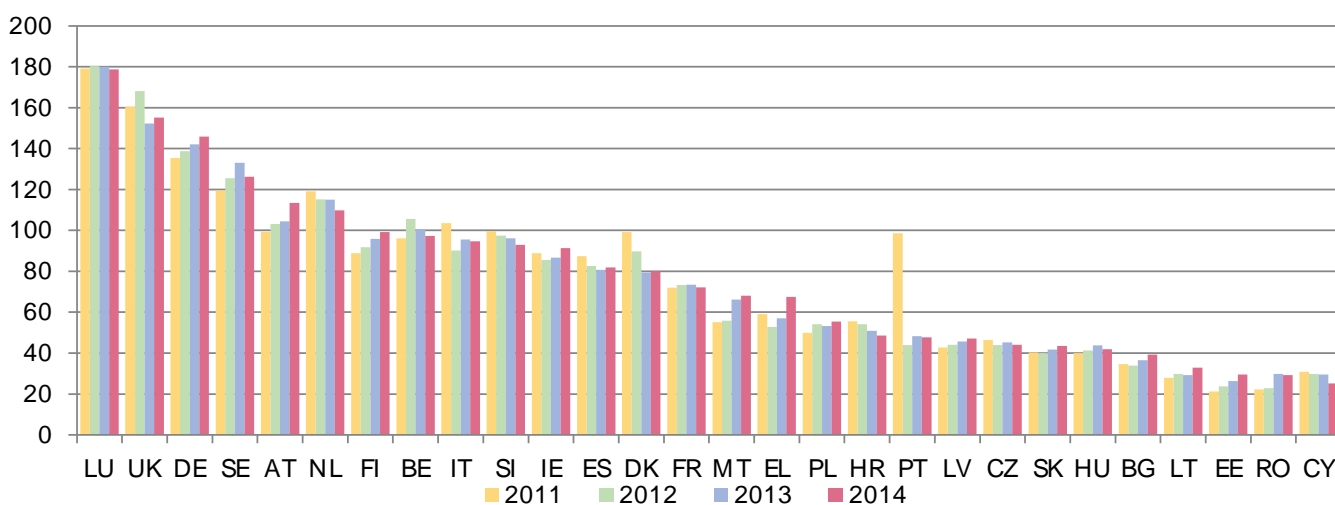
3.2.2 Zasoby

Odpowiednie zasoby są niezbędne do dobrego funkcjonowania systemu wymiaru sprawiedliwości, do zapewnienia prawidłowych warunków w sądach oraz wykwalifikowanego personelu. Jeżeli liczba pracowników posiadających wymagane kwalifikacje i umiejętności jest ograniczona oraz jeżeli nie mają oni dostatecznego dostępu do szkolenia ustawicznego, jakość postępowań i orzeczeń może ulec pogorszeniu.

– Zasoby finansowe –

Poniższe wykresy przedstawiają rzeczywiste wydatki z budżetu na rzecz sądów; pierwszy wykres dotyczy ich przeliczenia na jednego mieszkańca (Wykres 28), natomiast drugi pokazuje te wartości jako udział produktu krajowego brutto (Wykres 29)⁵².

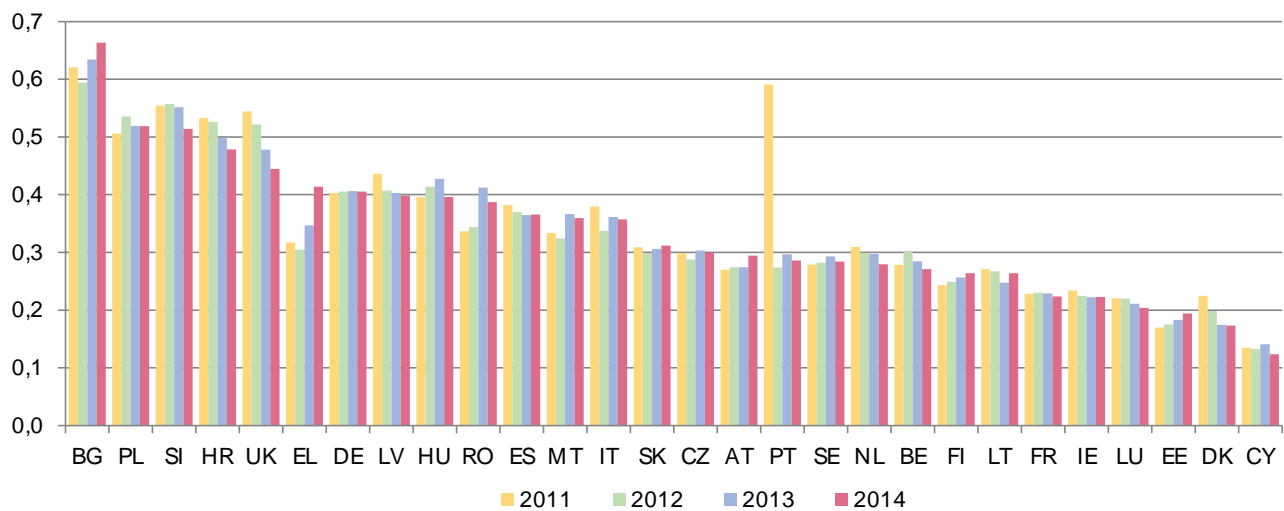
Wykres 28: Łączne wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na sądy* (w EUR na mieszkańca) (źródło: Eurostat)

* Dane dla ES, LT, LU, NL i SK są danymi tymczasowymi.

Wykres 29: Wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na sądy* (jako odsetek produktu krajowego brutto) (źródło: Eurostat)

⁵² Źródło: Łączne (rzeczywiste) wydatki sektora instytucji rządowych i samorządowych na administrację, obsługę lub wsparcie administracji, sądy cywilne i karne oraz system sądowy, w tym na egzekwowanie kar pieniężnych i ugód sądowych nałożonych przez sądy i obsługę systemów zwolnień warunkowych, oraz pomoc prawną – przedstawicielstwo ustawowe i doradztwo prawne świadczone w imieniu organów rządowych lub w imieniu innych podmiotów zapewniane przez organy rządowe w formie pieniężnej lub w formie usługi, z wyłączeniem administracji więzień (dane z zakresu rachunków narodowych, klasyfikacja funkcji sektora instytucji rządowych i samorządowych (COFOG), grupa 03.3), tabela Eurostatu gov_10a_exp, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

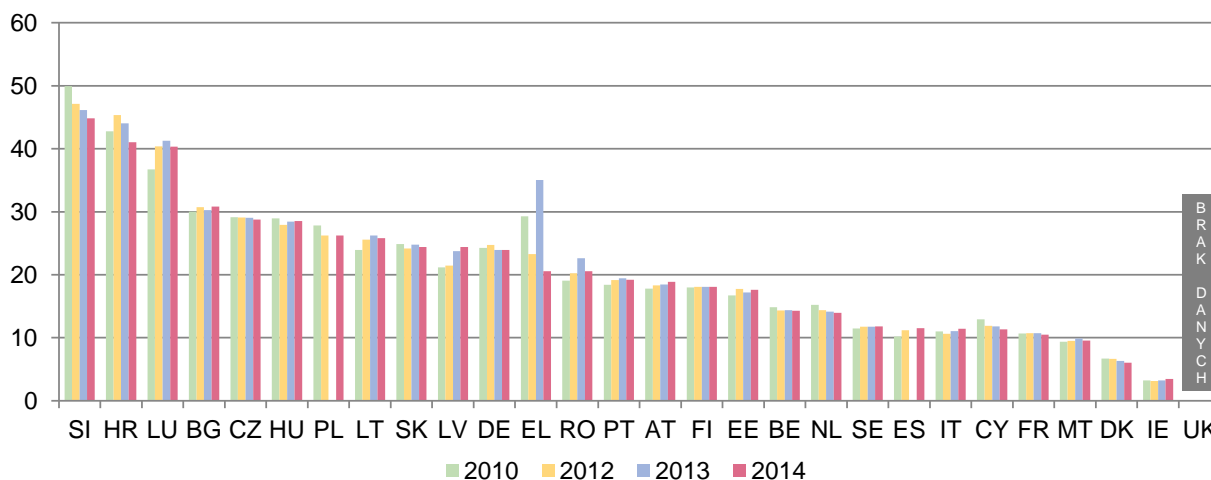

* Dane dla ES, LT, LU, NL i SK są danymi tymczasowymi.

– Zasoby ludzkie –

Zasoby ludzkie stanowią ważny element systemu wymiaru sprawiedliwości. Równowaga płci wśród sędziów pozwala zapewnić dodatkową wiedzę oraz dodatkowe umiejętności i doświadczenia, a także odzwierciedla rzeczywistość społeczną.

Wykres 30: Liczba sędziów* (na 100 000 mieszkańców) (źródło: badanie CEPEJ)

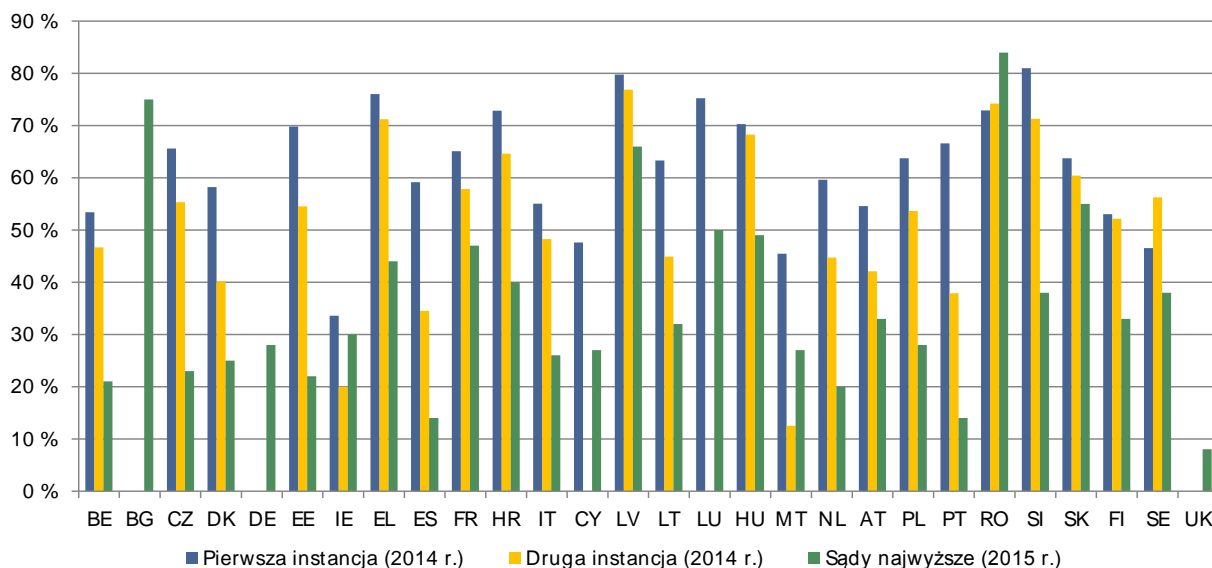
* Kategoria ta obejmuje tylko sędziów zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy, zgodnie z metodyką CEPEJ. Nie obejmuje Rechtspfleger / urzędników sądowych, których kategoria istnieje tylko w niektórych państwach członkowskich. EL: w latach wskazanych powyżej całkowita liczba sędziów zawodowych obejmuje różne kategorie, co częściowo tłumaczy zmienność tych danych.

Wykres 31: Odsetek kobiet na stanowiskach sędziów zawodowych w sądach pierwszej i drugiej instancji oraz w sądach najwyższych (źródło: Komisja Europejska (sądy najwyższe)⁵³ i badanie CEPEJ (pierwsza i druga instancja))

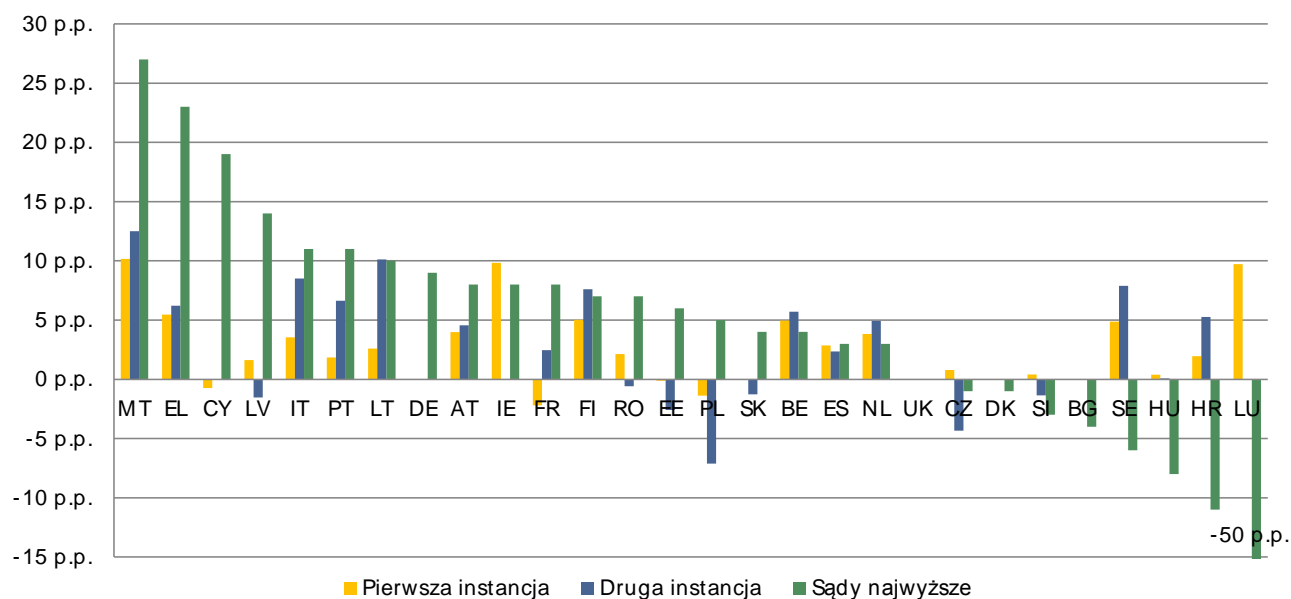
Siedem państw członkowskich zgłosiło, że liczba sędziów obu instancji jest zrównoważona pod względem płci⁵⁴, zaś 14 innych państw członkowskich zgłosiło, iż liczba kobiet na stanowiskach sędziów przekracza poziom równowagi płci w co najmniej jednej z dwóch instancji. Na poziomie sądów najwyższych w 19 państwach członkowskich odnotowano jednak, że odsetek kobiet na stanowiskach sędziów zawodowych wynosi mniej niż 40 % (w niektórych przypadkach jest to o wiele niższa wartość).

⁵³ Źródło danych dla sądów najwyższych: Komisja Europejska, Baza danych dotycząca kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych, dostępna pod adresem: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-decision-making/database/index_en.htm

⁵⁴ Granice równowagi płci zamykają się w przedziale 40–60 % udziału każdej z płci. Komisja Europejska, Strategiczne zaangażowanie na rzecz równouprawnienia płci w latach 2016–2019, SWD(2015) 278 final, 3 grudnia 2015 r., dokument dostępny pod adresem: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/document/files/strategic_engagement_pl.pdf

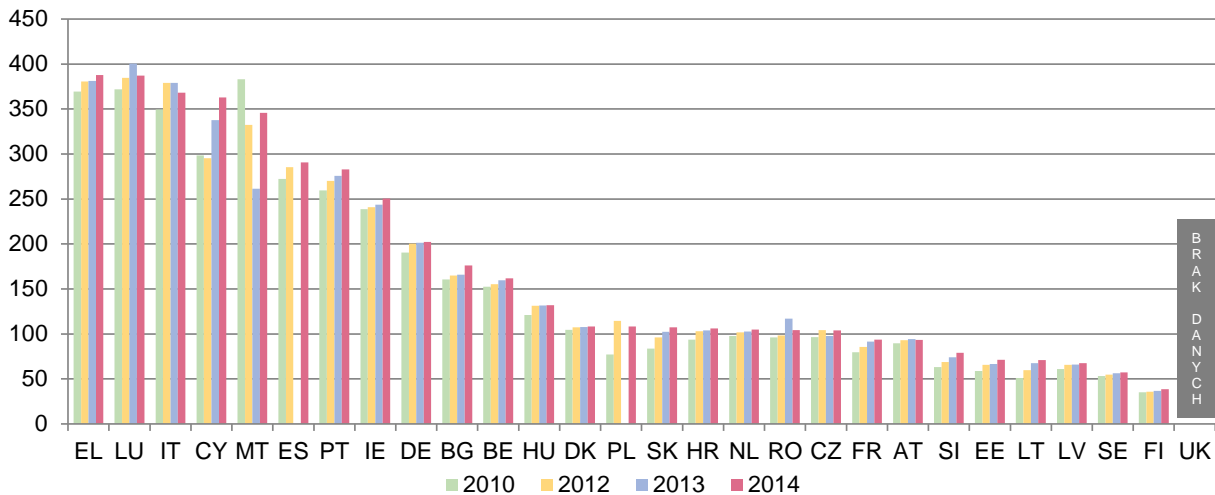
Wykres 32: Zmiana w odsetku kobiet na stanowiskach sędziów zawodowych zarówno w pierwszej, jak i drugiej instancji w latach 2010–2014 oraz w sądach najwyższych w latach 2010–2015* (różnice w punktach procentowych) (źródło: Komisja Europejska (sądy najwyższe)⁵⁵ i badanie CEPEJ (pierwsza i druga instancja))

* LU: odsetek kobiet na stanowiskach sędziów zawodowych w Sądzie Najwyższym spadł ze 100 % w 2010 r. do 50 % w 2015 r.

⁵⁵ Źródło danych dla sądów najwyższych: Komisja Europejska, Baza danych dotycząca kobiet i mężczyzn w procesach decyzyjnych, dostępna pod adresem: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/gender-decision-making/database/index_en.htm

Wykres 33: Liczba adwokatów* (na 100 000 mieszkańców) (źródło: badanie CEPEJ)

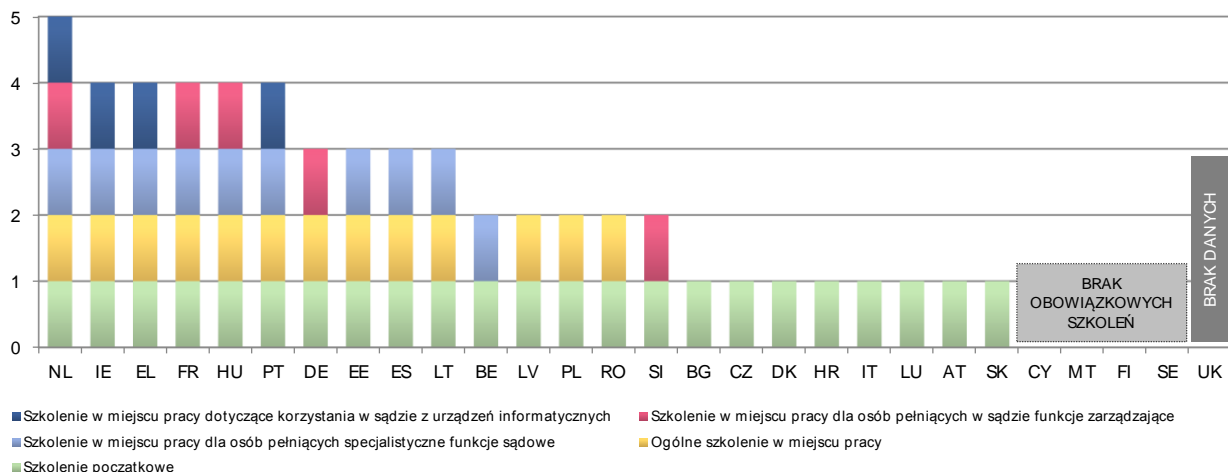

* *Adwokat jest osobą wykwalifikowaną i uprawnioną zgodnie z prawem krajowym do występowania z pozwem i podejmowania działań w imieniu swoich klientów, uczestniczenia w praktykowaniu prawa, występowania przed sądem lub doradzania i reprezentowania swoich klientów w kwestiach prawnych (Zalecenie Rec(2000) 21 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie swobody wykonywania zawodu adwokata).*

– Szkolenia –

Promowanie szkoleń w ramach realizacji polityki w zakresie zasobów ludzkich to narzędzie niezbędne do utrzymania i poprawy jakości systemów wymiaru sprawiedliwości. Szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości, obejmujące rozwój umiejętności sędziowskich, w istotny sposób przyczynia się także do poprawy jakości orzeczeń sądowych i usług świadczonych obywatelom przez wymiar sprawiedliwości. Poniższe dane dotyczą szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości w szerokim zakresie dziedzin, w tym w zakresie komunikacji ze stronami i prasą.

Wykres 34: Obowiązkowe szkolenie sędziów* (źródło: badanie CEPEJ)⁵⁶

* *Następujące państwa członkowskie nie prowadzą szkoleń w zakresie niektórych kategorii: MT (szkolenia wstępne); DK (wyspecjalizowane funkcje); EL, IE, MT, ES (funkcje zarządzania); BG, EE, MT (wykorzystanie sprzętu komputerowego). We wszystkich innych przypadkach istnieje dostęp do szkoleń, jednak są one nieobowiązkowe.*

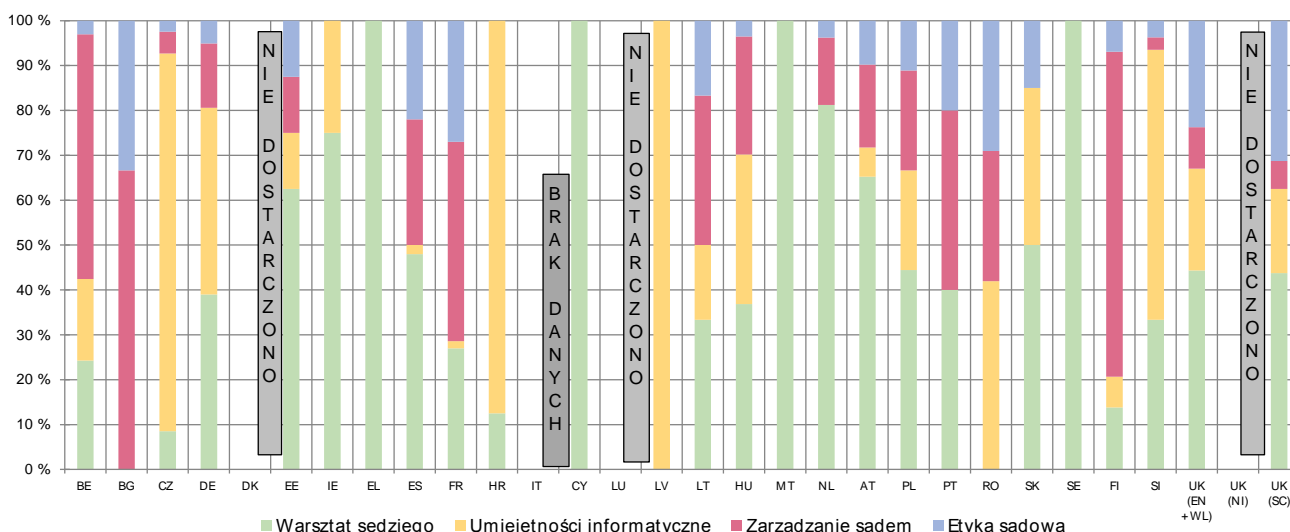
⁵⁶ Dane dotyczą 2014 r.

Wykres 35: Sędziowie uczestniczący w szkoleniach w ramach doskonalenia zawodowego w zakresie prawa Unii lub prawa innego państwa członkowskiego* (jako odsetek łącznej liczby sędziów) (źródło: Komisja Europejska, Europejska Sieć Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości, 2015 r.⁵⁷)

* W kilku przypadkach zgłoszonych przez państwa członkowskie stosunek liczby uczestników szkoleń do liczby istniejących członków zawodów prawniczych przekracza 100 %, co oznacza, że uczestnicy wzięli udział w więcej niż jednym szkoleniu z zakresu prawa Unii.

Wykres 36: Odsetek sędziów uczestniczących w szkoleniach kadr wymiaru sprawiedliwości dotyczących różnych rodzajów umiejętności sędziowskich* (źródło: Komisja Europejska⁵⁸)

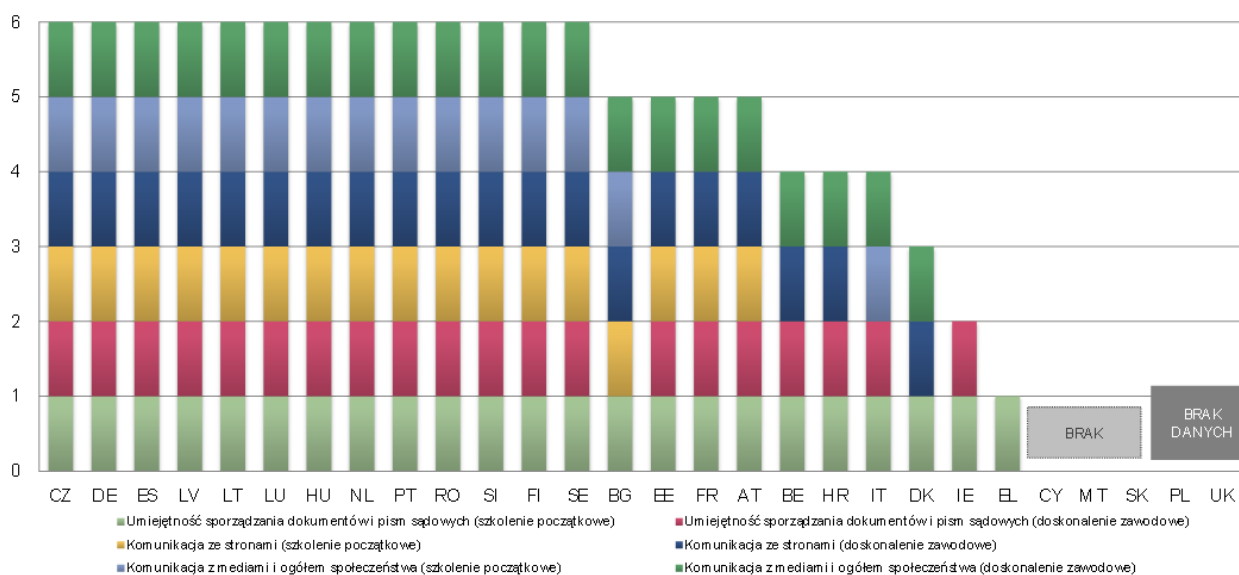

* Tabela pokazuje rozkład szkoleń w ramach doskonalenia zawodowego (tj. takich, które odbywają się po okresie szkolenia wstępnego dla przyszłych sędziów) w zakresie każdej z czterech określonych dziedzin przedstawionych jako odsetek całości. Szkolenia prawnicze nie są brane pod uwagę. Szkolenie kadr wymiaru sprawiedliwości w DK, LU, UK(NI) nie obejmuje specyficznych szkoleń w zakresie przedstawionych umiejętności.

⁵⁷ W 2011 r. Komisja Europejska określiła cel zakładający, by do 2020 r. połowa wszystkich prawników praktyków w UE wzięła udział w szkoleniu z zakresu prawa europejskiego lub prawa innego państwa członkowskiego, a więc co roku w szkoleniu miałyby brać udział 5 % wszystkich prawników praktyków w UE. W sprawozdaniu dotyczącym szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości z 2015 r. (dostępnym na stronie internetowej: http://ec.europa.eu/justice/criminal/files/final_report_2015_en.pdf) opisano postępy w osiąganiu tego celu. Dane dotyczą 2014 r.

⁵⁸ Dane dotyczą 2014 r. i zgromadzono je we współpracy z Europejską Siecią Szkolenia Kadr Wymiaru Sprawiedliwości, która jest przedstawicielem instytucji UE zapewniających szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości. Ustawiczne szkolenie w zakresie „warsztatu sędziego” obejmuje działania takie jak prowadzenie rozpraw, formułowanie wyroków czy retoryka.

Wykres 37: Dostępność szkoleń dla sędziów w zakresie komunikacji ze stronami i prasą*
(źródło: Komisja Europejska⁵⁹)

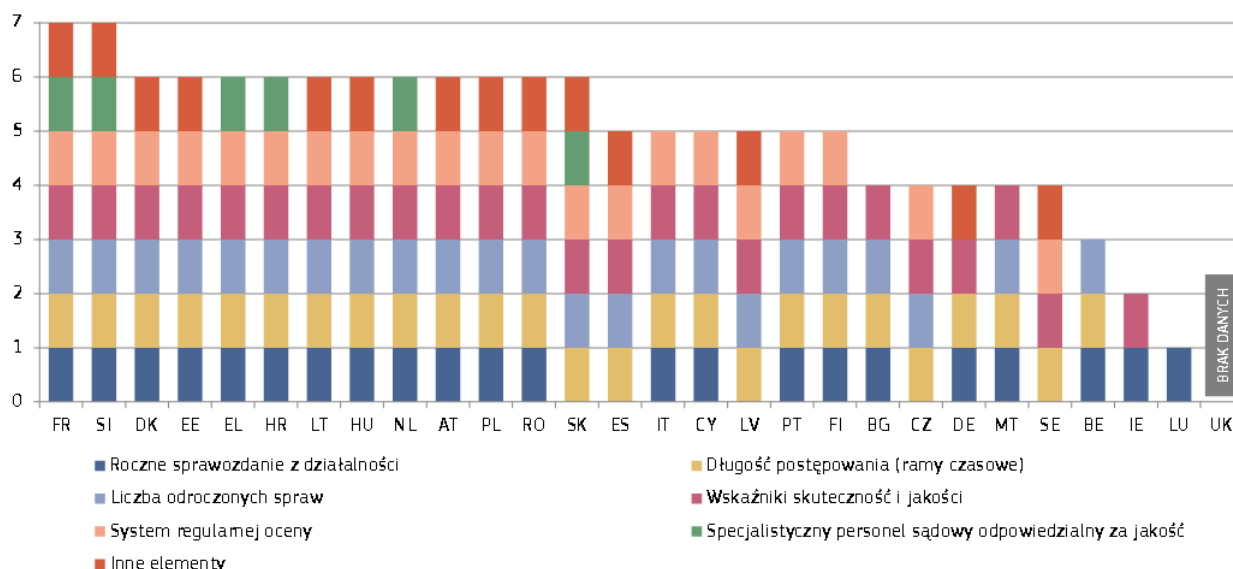
3.2.3 Narzędzia oceny

Aby poprawić jakość systemów wymiaru sprawiedliwości, niezbędne są narzędzia służące do oceny ich funkcjonowania. Monitorowanie i ocena działalności sądów pomagają poprawić efektywność sądów, identyfikując braki i potrzeby oraz sprawiając, że wymiar sprawiedliwości w większym stopniu odpowiada obecnym i przyszłym wyzwaniom. Odpowiednie narzędzia ICT mogą umożliwić zarządzanie sprawami w czasie rzeczywistym, standaryzację statystyk sądowych, zarządzanie zaległościami i wykorzystanie zautomatyzowanych systemów wczesnego ostrzegania. Do oceny funkcjonowania systemów wymiaru sprawiedliwości z perspektywy prawników praktyków i uczestników postępowań sądowych niezbędne są także badania. Poza samym faktem przeprowadzania badań w tablicy wyników wymiaru sprawiedliwości z 2016 r. przedstawiono bliższe spojrzenie na poszczególne tematy i działania następcze związane z badaniami przeprowadzonymi wśród uczestników postępowań sądowych lub prawników praktyków.

Wykres 38: Dostępność monitorowania i oceny działań sądów* (źródło: badanie CEPEJ⁶⁰)

⁵⁹ Dane dotyczą 2015 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

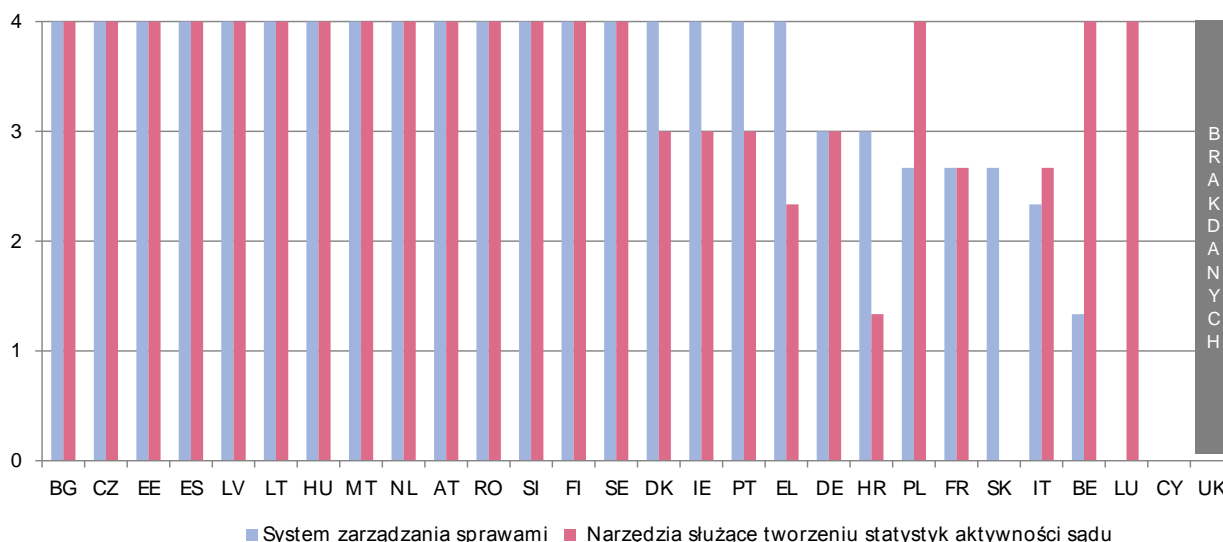
⁶⁰ Dane dotyczą 2014 r.

* System monitorowania ma służyć do oceny codziennych działań sądów, w szczególności dzięki gromadzeniu danych i analizie statystycznej. System oceny odnosi się do efektywności systemów sądownictwa, ogólnie z zastosowaniem wskaźników i celów. W 2014 r. wszystkie państwa członkowskie zgłosiły, że posiadają własne systemy pozwalające im na monitorowanie liczby napływających spraw oraz liczby wydanych orzeczeń, przez co uwzględnienie tych kategorii w systemie monitorowania jest zbędne. Podobnie w następstwie intensywnych prac w 2015 r. usunięto z systemu oceny kategorię odnoszącą się do norm jakości. Działania te umożliwiły uwzględnienie wszystkich pozostałych kategorii na jednym wykresie dotyczącym monitorowania i oceny. Dane dotyczące „innych elementów” obejmują np. odwołania (EE, ES, LV), przesłuchania (SE) lub szereg spraw rozpatrzonych w określonych ramach czasowych (DK).

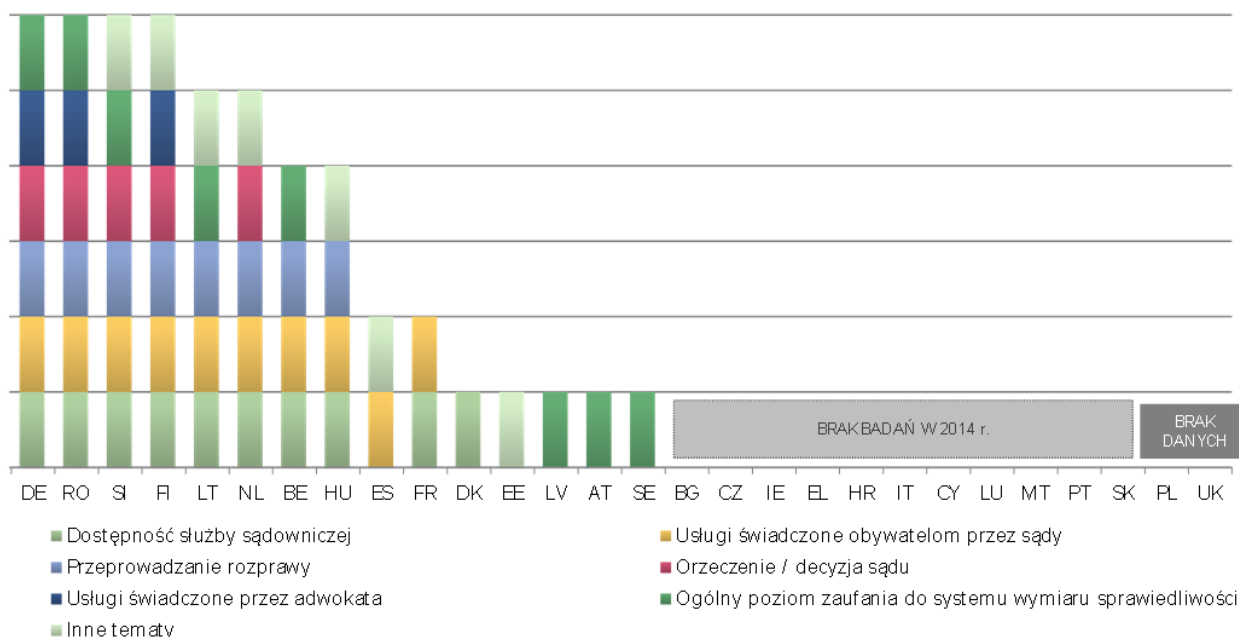
Wykres 39: Narzędzia ICT służące do zarządzania sprawami i do prowadzenia statystyk dotyczących działalności sądów*
(wskaźnik ważony: minimum=0, maksimum=4⁶¹) (źródło: badanie CEPEJ)

⁶¹ Dane dotyczą 2014 r. Stopień wyposażenia od 100 % (narzędzie rozmieszczone całkowicie) do 0 % (narzędzie nieistniejące) wskazujący funkcjonalną obecność danego narzędzia w sądach przedstawiono na wykresie zgodnie z następującą skalą: 100 % = 4 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 1,33 punktu za każdą konkretną sprawę; 50–99 % = 3 punkty, jeżeli dotyczy wszystkich spraw / 1 punkt za każdą konkretną sprawę; 10–49 % = 2 punkty jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,66 punktu za każdą konkretną sprawę; 1–9 % = 1 punkt jeśli dotyczy wszystkich spraw / 0,33 punktu za każdą konkretną sprawę. Sprawa odnosi się do rodzaju toczących się postępowań (cywilne/handlowe, karne, administracyjne i inne).

* IE: Elektronicznie składanie sprawy jest obowiązkowe w sprawach dotyczących niewypłacalności osób fizycznych innych niż upadłość oraz nieobowiązkowe w przypadku wszelkich drobnych roszczeń.

Wykres 40: Tematy badań przeprowadzonych wśród uczestników postępowań sądowych lub zawodów prawniczych* (źródło: Komisja Europejska⁶²)

* Niektóre państwa członkowskie, które nie przeprowadziły badań w 2014 r., przeprowadziły je w 2015 r. (IT) lub planują je przeprowadzić w 2016 r. (IE).

Wykres 41: Kolejne badania przeprowadzone wśród uczestników postępowań sądowych lub przedstawicieli zawodów prawniczych (źródło: Komisja Europejska⁶³)

⁶² Dane dotyczą 2014 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

⁶³ Dane dotyczą 2014 r. i zostały zgromadzone we współpracy z grupą osób odpowiedzialnych za kontakty w sprawach dotyczących krajowych systemów wymiaru sprawiedliwości.

